

LUND UNIVERSITY

Historiska nationalräkenskaper för Sverige: Byggands - och anläggningsverksamhet
1800–1980

Pettersson, Lars

1987

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Pettersson, L. (1987). *Historiska nationalräkenskaper för Sverige: Byggands - och anläggningsverksamhet 1800–1980*. (HNS – Historiska nationalräkenskaper för Sverige; Vol. 3).

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

***HISTORISKA NATIONALRÄKENSKAPER
FÖR SVERIGE:***

**BYGGNADS- OCH ANLÄGGNINGSVERKSAMHET
1800–1980**

LARS PETTERSSON

***HISTORISKA NATIONALRÄKENSKAPER
FÖR SVERIGE:***

**BYGGNADS- OCH ANLÄGGNINGSVERK-
SAMHET 1800–1980**

LARS PETTERSSON

Skrifter utgivna av Ekonomisk-historiska föreningen
i Lund, vol LI

Denna undersökning har tillkommit inom ramen för forskningsprojektet "Byggnads- och anläggningsverksamheten i svensk ekonomisk omvandling", som finansierats av Statens råd för byggnadsforskning. Även till tryckningen har bidrag utgått från Statens råd för byggnadsforskning.

INNEHÅLL

Tabellförteckning 4

Diagramförteckning 5

Inledning 6

Byggnads- och anläggningsverksamheten i det svenska lantbruket 1800-1862 8

Lantegendomsvärden 1812, 1833 och 1862 8

Justering och deflatering 9

Hållpunkternas rimlighet 10

Konstruktion av trendlinjen 10

Konstruktion av de medellånga fluktuationerna 11

Diskussion av resultatet 12

Tabeller 16

Bostadsbyggandet utanför lantbruket 1800-1862 21

Tabeller 25

Infrastrukturell byggnads- och anläggningsverksamhet 1800-1862 29

1854-1862 29

1834-1853 31

Deflatering 32

1810-1833 33

1800-1810 33

Reparation och underhåll 34

Tabeller 37

Industriell byggnads- och anläggningsverksamhet 1800-1862 43

Bruk och bergverk 43

Övrig industriell verksamhet 44

Summa industriell verksamhet 45

Reparation och underhåll 46

Tabeller 48

Summa byggnads- och anläggningsverksamhet 57

Tabeller 59

Käll- och litteraturförteckning 64

Distribution: Ekonomisk-historiska föreningen
Finnegatan 16
223 62 Lund

ISBN 91-85611-19-0

Copyright: 1987 Lars Pettersson

Printed in Sweden
Studentlitteratur
Lund 1987

TABELLFÖRTECKNING

Svenskt lantbruk 1800-1862

T1	Byggnaders och anläggningars trendvärden	16
T2	Årlig skillnad mellan trendvärden	16
T3	Konstruerad trendavvikelse, %	16
T4	Byggnads- och anläggningsverksamheten, brutto, fasta priser	16
T5	Därav reparation och underhåll	18
T6	Deflator, svenskt lantbruk	18
T7	Byggnads- och anläggningsverksamhet, brutto, löpande priser	18
T8	Därav reparation och underhåll, löpande priser	27

Bostadsbyggandet utanför lantbruket 1800-1862

T9	Hus, tomter och stadsjord	25
T10	Hus och ekonomibyggnaders värde	25
T11	Deflaterade värden av hus och ekonomibyggnader	25
T12	Deflator, bostadsbyggandet	27
T13	Bostadsbyggandets bruttovolym	27
T14	Därav reparation och underhåll, fasta priser	27
T15	Bostadsbyggandets löpande bruttovärde	27
T16	Därav reparation och underhåll	27

Infrastrukturell byggnads- och anläggningsverksamhet 1800-1862, löpande priser

T17	Offentliga byggnader (statligt finansierade)	37
T18	Vägar	37
T19	Kanaler (med slussar)	37
T20	Statligt finansierade hamnar, broar, farleder, kanaler (utan sluss) mm	38
T21	Strömrrensning och flottledsutbyggnad	38
T22	Lokalt finansierad byggnads- och anläggningsverksamhet	38
T23	Summa infrastrukturell byggnads- och anläggningsverksamhet fasta priser	38
T24	Offentliga byggnader (statligt finansierade)	39
T25	Vägar	39
T26	Kanaler (med slussar)	39
T27	Statligt finansierade hamnar, broar, farleder, kanaler (utan sluss) mm	40
T28	Strömrrensning och flottledsutbyggnad	40
T29	Lokalt finansierad byggnads- och anläggningsverksamhet	40
T30	Summa infrastrukturell byggnads- och anläggningsverksamhet 1800-1834	40
T31	Infrastrukturell byggnads- och anläggningsverksamhet, löpande priser	41
T32	Infrastrukturell byggnads- och anläggningsverksamhet, fasta priser 1800-1862	41
T33	Reparation och underhåll (vägunderhåll), löpande priser	42
T34	Reparation och underhåll (vägunderhåll), fasta priser	42

Industriell byggnads- och anläggningsverksamhet

T35	Bruk och bergverk, justerade taxeringsvärden	48
T36	Bruk och bergverk, justerade och deflaterade taxeringsvärden	48
T37	Deflator, bruk och bergverk	48
T38	Byggnads- och anläggningsverksamhet inom bruk och bergverk, fasta priser	50
T39	Byggnads- och anläggningsverksamhet inom bruk och bergverk, löpande priser	50
T40	Justerade taxeringsvärden för fabriker och manufakturver, verk och inrättningar	51
T41	Justerade taxeringsvärden för mjöl- och sågkvarnar	51
T42	Deflaterade byggnads- och anläggningsvärden (T40 + T41)	51
T43	Deflator, industriell byggnads- och anläggningsverksamhet	53
T44	Byggnads- och anläggningsverksamhet, volym	53
T45	Byggnads- och anläggningsverksamhet, löpande priser	53
T46	Reparation och underhåll, löpande priser	53
T47	Reparation och underhåll, fasta priser	55
T48	Summa bruttovolym, industriell byggnads- och anläggningsverksamhet	55
T49	Summa industriell byggnads- och anläggningsverksamhet, brutto, löpande priser	55

Summa byggnads- och anläggningsverksamhet

T50	Samtlig byggnads- och anläggningsverksamhet 1800-1862, brutto, löpande priser	59
T51	Sammanvägd deflator	55
T52	Samtlig byggnads- och anläggningsverksamhets bruttovolym 1800-1862	59
T53	Reparation och underhåll, löpande priser	59
T54	Byggnads- och anläggningsverksamhetens bidrag till BNP 1800-1980, löpande värden	61
T55	Byggnads- och anläggningsverksamhetens bidrag till BNP 1800-1980 (i 1910/12 års prisnivå)	61

DIAGRAMFÖRTECKNING

- 1) Byggnads- och anläggningsverksamheten i lantbruket 1800-1862 - bruttovolym 20
- 2) Bostadsbyggandets bruttovolym 1800-1862 (utanför lantbruket) 20
- 3) Infrastrukturell byggnads- och anläggningsverksamhet 1800-1862 - bruttovolym 24
- 4) Samtlig byggnads- och anläggningsverksamhet 1800-1862 - bruttovolym 24
- 5) Byggnads- och anläggningsverksamhetens bidrag till BNP (i 1910/12 års prisnivå) 58
- 6) Byggnads- och anläggningsverksamhetens bidrag till BNP (i 1910/12 års prisnivå) - logskala 58

INLEDNING

Detta arbete har utförts inom ramen för det ekonomisk-historiska forskningsprojektet "Byggnads- och anläggningsverksamheten i svensk ekonomisk omvandling". Syftet är att skatta omfattningen av byggnads- och anläggningsverksamheten i svensk ekonomi under perioden 1800-1862. (tab 50 och 52) Resultatet av skattningen ska sedan länkas till förefintliga serier för senare perioder. (tab 54 och 55)

Det hade varit värdefullt, om de olika verksamhetsgrenarna grupperats på samma vis som i Osten Johanssons "Byggnads och anläggningsverksamheten i Sverige 1861-1955".(1) På grund av källmaterialets karaktär kunde emellertid detta inte alltid ske. Länkning av delaggregat mellan föreliggande undersökning och OJ:s ställer sig därmed svår. Exempelvis bostadsbyggandet har i OJ:s arbete skattats utifrån offentlig statistik, vilken gjorde en uppdelning mellan bostadsbyggande och annan byggnads- och anläggningsverksamhet möjlig. I föreliggande undersökning användes huvudsakligen taxeringsmaterial vid konstruktion av tidsserierna, vilket inte tillät t ex en avskiljning av bostadsbyggandet inom lantbruket från annan byggnads- och anläggningsverksamhet inom näringen. Däremot kunde totala aggregatet byggnads- och anläggningsverksamhet med fördel länkas. (tab 54 och 55)

BYGGNADS- OCH ANLÄGGNINGSVERKSAMHETEN INOM LANTBRUKET skattas alltså för sig liksom BOSTADSBYGGANDET UTANFÖR LANTBRUKET. INFRASTRUKTURELL BYGGNADS- OCH ANLÄGGNINGSVERKSAMHET utgör samlingsbenämningen på väg- kanal- bro- och flottledsanläggning m m, m fl. INDUSTRIELL BYGGNADS- OCH ANLÄGGNINGSVERKSAMHET innefattar sådan verksamhet inom "bruk och bergverk", "manufakturver, verk och inrättningar" samt "mjöl- och sågkvarnar" - benämningar som återfinnes i taxeringsmaterialet.(2)

Olika källor har använts för olika undergrupper. Källproblem och beräkningssätt tas upp i samband med redovisningen av respektive verksamhet. Allmänt kan dock sägas att taxeringsmaterialet är den huvudsakliga källan, vilken i förekommande fall kompletterats med annat material.

Problemen med taxeringsmaterialet finns väl beskrivna av Rolf Adamsson.(3) Det viktigaste problemet för vårt vidkommande är att taxeringsvärdena endast vid några enstaka tillfällen gjorde anspråk på att motsvara marknadsvärden. Framförallt taxeringsvärdena för lantegendom blev snabbt politiska kompromissprodukter. Problemet, huruvida taxeringsvärdena hade verklighetskontakt ens när ambitionen var att spegla marknadsvärdet, bör ses mot bakgrund av att problemet sannolikt var likartat vid samtliga de tillfällen då ambitionen fanns. Det beräkningssätt som här används, vid vilket byggnads- och anläggningsverksamheten räknas fram som skillnaden i värdestock mellan dessa tillfällen, minskar i så fall problemet något.

Källmaterialets karaktär nödvändiggjorde dock djärva förenklingar och konstruktioner. Exempelvis beräkningen av lantbrukets byggnads- och anläggningsverksamhet ska därför inte betraktas som ett inslag i en inträngande agrarhistorisk studie. Ej heller ska resultatet av beräkningarna betraktas som slutgiltig sanning. Snarare är det ett försök att grovt skatta nationalräkenskaper, avseende en betydelsefull del av den svenska ekonomin. Förhoppningsvis kan skattningen fungera som utgångspunkt för vidare diskussion kring exempelvis de långsiktiga fluktuationerna i verksamheten. Detsamma gäller det aggregerade resultatet av de olika beräkningarna.

De relativt utförliga redogörelserna för tillvägagångssättet vid skattningarna har, hoppas jag, förbättrat utgångsläget för sådan vidare diskussion, vad gäller samtliga delaggregat.

INLEDNING, NOTER

1. Johansson, Ö., "Byggnads- och anläggningsverksamheten i Sverige 1861-1955", Uppsala 1958. Den sammanlagda byggnads- och anläggningsverksamheten har något reviderats av O. Krantz, Ek. hist. inst. Lund
2. General-sammandrag över årsbevillningen ... (något varierande titlar), Stockholm 1817-1863.
3. Adamsson, R., "Järnavsättning och bruksfinansiering 1800-1860", Gbg 1966, sid 151.

BYGGNADS- OCH ANLÄGGNINGSVERKSAMHETEN I DET SVENSKA LANTBRUKET 1800-1862

Byggnads- och anläggningsverksamheten i det svenska jordbruket finns skattad fr o m 1861.(1) För perioden 1800 - 1861 finns däremot få uppgifter om denna verksamhet på nationell nivå i numeriska termer. Undantag är de areella uppskattningar av ytterst låg kvalitet av nyodlingen, som gjordes av först prästerna sedan av hushållningssällskapen.

Vi ska här försöka skatta verksamheten utifrån de uppgifter på den svenska lantegendomens aggregerade marknadsvärde, som kan konstrueras för några olika tidpunkter. Med hjälp av dessa värden skapas en tidserie, som tänks approximera värdet av byggnader och anläggningar i det svenska jordbruket respektive år. Den årsvisa förändringen i serien antas sedan approximera byggnads- och anläggningsverksamhetens nettovärde. Den antas närmare bestämt approximera det årsvisa nettovärdet av bostads- och ekonomibyggnation plus av nyodling, dränering, stenröjning, hägnad, byggande av markvägar m m.

Ett problem är att lantegendoms marknadsvärde inte bestämdes enbart av de byggnader och anläggningar som fanns på egendomen. Bl a skogsinnehav samt förväntningar om framtida prisutveckling - spekulering - påverkade värdet. Vi ska återkomma till detta problem.

Men redan här kan påstås att det, på grundval av lantegendomsvärdena, går att skapa en utgångspunkt för vidare diskussion om nyodlingens, jordbruksbyggnationens m fl verksamhetens omfattning under 1800-talet.

Lantegendomsvärden 1812, 1833 och 1862

År 1812 och några år framåt i tiden, gjorde taxeringarna av lantegendom anspråk på att approximera marknadsvärdena: "...för egendom som ej på länge bytt ägare skulle jämförbara, under de senaste åren sålda gårdar läggas till grund".(2)

Förfaringsättet vid taxeringarna innebar emellertid viss eftersläpning. Vi antar därför att värdet för år 1813 bäst återspeglar situationen år 1812. Med 10%-igt tillägg för icke-bevillningsskyldig lantegendom, erhålles så värdet 546 miljoner kronor för år 1812.(3)

För år 1833 finns det aggregerade lantegendomsvärdet, för skattskyldig egendom, beräknat i en ekonomisk-historisk avhandling.(4) Värdet var för detta år 569 mill.kr.(5) Läggas därtill 10% för icke-bevillningsskyldig egendom erhålles värdet 626 mill.kr.

Nästa hållpunkt kan erhållas år 1862. Detta år gjorde taxeringarna återigen anspråk på att approximera marknadsvärdena.(6) Enligt en forskares beräkning ligger dock kammarkollegiums generalsammandrags taxeringsvärden för lantegendom något lågt för år 1862 och bör multi-

pliceras med 1,01. Vi får då ett värde på c:a 1819 mill.kr(7) - efter tillägg för icke-bevillningsskyldig lantegendom c:a 2001 mill.kr.

1812, 1833 och 1862 finns alltså hållpunkter. Skattningen av lantegendomsvärdena för åren däremellan kunde dock inte göras med hjälp av taxeringsvärdena. Dessa hade då i alltför hög grad karaktären av politiska kompromissprodukter.

I stället anpassades en trendlinje till hållpunkterna, delvis med hjälp av andra material. Men innan detta kunde ske, måste hållpunkternas värden deflateras.

Justering och deflatering

Först justerades uppgifterna från 1812, 1833 och 1862 för spekulering, d v s för den del av marknadsvärdet som var bestämt av förväntningar om framtida avkastning och prisstegring. Detta kunde av naturliga skäl endast ske ytterst skönsmässigt. Justeringen gick till så att den procentuella ökningen av rågs genomsnittspris beräknades för fyra år (1807/08-1811/12, 1828/29-1832/33 och 1857/58-1861/62).(8) Spekulationsinslaget i de tre aggregerade lantegendomsvärdena antogs därefter förhålla sig som prisökningarna, varefter respektive lantegendomsvärde minskades med prisökningens procentsats. (29,7% år 1812, 8,4% år 1833 samt 15% år 1862) De justerade värdena blev 384, 573 respektive 1701 mill. kr.

De justerade värdena kan antas spegla det löpande marknadsvärdet av de åkrar och de byggnader plus av den skog, äng m m som fanns på den svenska lantegendomen. För erhållande av volymtal, måste de justerade värdena deflateras för den allmänna prisökningen.

Deflatering skedde med hjälp av ett prisindex, som för 1812 viktades med 100 daglöner för jordbruksarbetare plus priset på 10 timmerstockar. (tab 6) För 1833 insattes även priset på 5 dussin sågade bräder i indexet och för 1862 användes 50 daglöner, 20 stockar, 10 dussin sågade bräder samt 1000 spik som vikter.(9) Basåren lades 1826/28 och 1848/50. De resulterande värdena blev 505, 699 respektive 1206 mill.kr, uttryckta i 1849 års prisnivå. (tab 1)

Det ökande inslaget av trävaror som vikter kan motiveras med skogens och träbyggnaders ökande betydelse för lantegendoms värde. Även skogens värdeökning antas härmed deflaterad.

Säkerligen spelade tillgången på ängsmark en viss roll för lantegendomsvärdet såväl 1812 som 1833 och 1862. Dock torde ängens värde inte ha genomgått några drastiska förändringar, typ skogens. Vad arealen beträffar, så gick nyodlingen, framförallt under periodens första del, i hög grad ut över ängen. Upptagning av ny äng, bl a genom svedning, förekom dock, vilket något minskade nyodlingens effekt härvidlag. Här har antagits att ängen inte spelade någon roll för lantegendomens värdeskillnad under perioden.

De resulterande värdena antas m a o bestämda av de byggnader och de anläggningar som fanns i det svenska lantbruket respektive år. Närmare bestämt antas de fasta marknadsvärdena av åkrar och byggnader i det svenska lantbruket ha erhållits.

Hållpunkternas rimlighet

Ett skäl att acceptera hållpunkterna var deras förenlighet med den bild av jordbrukets utveckling under 1800-talet, som tecknats i andra sammanhang.

Enligt en nyligen genomförd analys och skattning av jordbruksproduktionen, ökade denna relativt långsamt under 1820- och 1830-talen. (10) 1820-talet kunde betraktas som ett krisdecennium, som följde på den tidigare överhettade jordbruksutvecklingen. Närmare bestämt kunde jordbrukets förändringar under perioden 1800-1861 sammanfattas i två längre cykler, med kulminationsfaser under Napoleonkrigen samt under 1850-talet och med ett kris- och i någon mån omvandlings-skede däremellan. (11)

Det långsiktiga mönstret var nära förbundet med prisutvecklingen och med läget på kreditmarknaden. De stigande spannmålspriserna 1790-1815 antogs bl a underlätta jordbrukets investeringsverksamhet, vilket ökade produktionen, under samma period. De fallande priserna efter 1815 samt de s k diskonternas fall 1817/1818 innebar i sin tur att investeringsverksamheten i jordbruket stagnerade. Reorganiseringen av kreditväsendet, samt efterhand något stigande priser, satte så småningom återigen fart på investeringsverksamheten i form av skiften, nyodling m m.

En mycket stor del av jordbrukets investeringar var just byggnads- och anläggningsverksamhet. Och denna verksamhet utvecklades långsammare under perioden 1812-1833 än under perioden 1833-1862 enligt hållpunkterna. Det går m a o att anpassa en trendlinje av byggnads- och anläggningsvärden till hållpunkterna som - med någon "lead" - utvecklas liknande jordbruksproduktionens trend.

Konstruktion av trendlinjen

För perioden 1812-1833 drogs trendlinjen rak. För perioden 1833-1862 kan uppgifter på skiftad areal användas till en något mera kvalificerad skattning av linjen. (12)

Sambandet skiften-nyodling och byggnation är väl etablerat i den agrarhistoriska litteraturen. (13) Sambandet var inte nödvändigtvis sådant att byggnads- och anläggningsverksamheten på en fastighet skedde just det år skiftet registrerats hos lantmäteristyrelsen. Avsevärd tidsutdräkt kunde förekomma mellan registrering och skifte i praktiken. Men som en trendfaktor vid bestämningen av byggnads- och anläggningsverksamhetens omfattning torde uppgifterna över skiftad areal kunna användas.

I enlighet med den skiftade arealens ungefärliga förändring, drogs därför trenden ytterst svagt S-formad 1833-1862, med något svagare lutning de första och de sista åren - lutningen minskades något fr o m 1857 - och med starkast lutning för 1850-talets första del.

Vad gäller perioden före 1812, fanns mindre att bygga en trendskattning på. Frånvaron av hållpunkt före 1812 gör att en "utbildad gissning" måste prövas. Byggnads- och anläggningsvärdet bör dock, med tanke på prisutveckling, kreditmarknad och den våg av skiften som karaktäriserade skeendet, ha växt snabbare än under följande period. Här antogs helt enkelt att byggnads- och anläggningsvärdet i 1849 års priser låg på 390 milj. kr år 1800, mot 505 milj. kr år 1812, vilket gav en något högre tillväxttakt i byggnads- och anläggningsverksamhet än under perioden 1812 - 1833.

De årliga trendvärdena beräknades därefter. (tab 1)

Konstruktion av de medellånga fluktuationerna

Den årliga skillnaden i byggnads- och anläggningsvärde 1800-1862 (tab 2) fick bilda stommen i skattningen. Ett studium av produktions- och prisserier inom lantbruket visade att även fluktuationer av medellång karaktär förelåg. Sannolikt förelåg sådana fluktuationer även vad gäller nyodling, byggnation, dränering m m - vilka bör tillfogas trendlinjen. Frågan är efter vilken princip?

Även om prisutveckling och kreditmarknadens utveckling något ingick i diskussionen kring trendlinjen och dess lutning, var det huvudsakligen taxeringsmaterialet som bestämde trendlinjen. Såväl penningmängd som priser kunde därmed användas vid bestämningen av de medellånga fluktuationerna i byggnads- och anläggningsverksamheten.

Relativpriset havre/daglön beräknades och antogs bestämma lantbrukarens möjligheter att nyodla, bygga, stängsla, dränera m m. (14) Med hjälp av pengar intjänade på spannmålsförsäljning kunde byggnadsmaterial köpas, daglönare betalas o s v. Havre valdes eftersom den grödan var den mest exportinriktade. De medellånga fluktuationerna bör i viss utsträckning ha bestämts av exportmarknadens förändringar. Övrigt spannmål hade dock en snarlik prisutveckling.

Penningmängden - mot vilken räntan fluktuerade omvänt - spelade en liknande roll. (15) När penningmängden var stor i ekonomin - och räntan alltså låg - var det lätt att låna pengar till byggnads- och anläggningsverksamhet. När räntan var låg - penningmängden stor - var dessutom kostnaderna för gamla lån relativt små, vilket också gynnade investeringsverksamheten.

I vår modell antogs relationen spannmålspris/daglön och penningmängden spela lika stor roll i den meningen att indexserier skapades av båda variablerna, där värdet för 1833 sattes lika med 1. De två indexserierna summerades, varefter de procentuella avvikelserna från den summerade seriens trend beräknades. (tab 3) Samma procentuella avvikelser lades till byggnads- och anläggningsverksamheten.

Den resulterande tidsserien antogs approximera nettovolymen byggnads- och anläggningsverksamhet i svenskt lantbruk.

Skillnaden mellan netto och brutto vad gäller nyodlingen var sannolikt relativt liten, eftersom igenläggning av jord knappast förekom under denna period av jordbruksexpansion. Vad den andra stora posten inom verksamheten - bostäder och ekonomibyggnader - beträffar, bör dock ersättning för förbrukade byggnader läggas till nettotalen. Antar vi att byggnadskapitalets livslängd var 150 år och att - för enkelhetens skull - byggnader utgjorde hälften av byggnads- och anläggningskapitalet, kan förslitningen beräknas som en 0,75 %-ig del av halva byggnads- och anläggningsvärdet. Hänsyn till reparationer har då inte tagits. Vi höjer därför procenttillägget till 1,75 % av halva byggnads- och anläggningsvärdet.

De årliga skillnaderna i byggnads- och anläggningsvärde (tab 2) kompletterade med procenttillägg för prisutveckling och kreditmarknadsutveckling (tab 3) gav byggnads- och anläggningsverksamhetens nettovolymvärden. Dessa nettovolymvärden, ytterligare kompletterade med tillägg för avskrivning samt för reparationer och underhåll, gav sedan bruttovolymvärden. (tab 4)

Löpande bruttovärden skapades genom multiplikation av volymvärdena med deflatorn för respektive år, (viktbyten 1826/28 och 1848/50, för vikter se sid 3). (tab 7 och 8)

Diskussion av resultatet

Nettovärdet av lantbrukets byggnads- och anläggningsverksamhet under perioden kunde, enligt skattningen ovan, värderas till drygt 800 milj. kr. Det innebär en dryg tredubbling från 1800 till 1862 av byggnads- och anläggningsvärdet p g a nyodling, lantbruksbyggnation, dränering, hägnad m m.

Jämförs denna utveckling av byggnads- och anläggningsverksamheten med produktionen inom lantbruket - som något mer än fördubblades under perioden - kan ökningen förefalla hög. Speciellt som avkastningen per ytenhet kan ha ökat något under perioden, även om vi ser till enbart vegetabilieproduktionen. Nya redskap, grödor och odlingssystem, som spreds under perioden, talar för det.

Men den produktivitetsökningen motverkades av försämrade gödseltillgång per ytenhet och större ytor per arbetare och dragdjur att bearbeta. En agrarhistoriker härdrar detta förhållande så, att han antar konstant medelavkastning per arealenhet under perioden - för Skaraborgs läns slättbygder, kan tilläggas. (16)

Här kan nämnas att den dryga fördubblingen av lantbruksproduktionens volym (17) motsvarades av en ungefärlig fördubbling av åkerarealen enligt en skattning som gjorts på grundval av förhållandena i Närke. (18)

Efterhand kapitaliserades jorden ytterligare med diken, täckdiken, byggnader m m, vilket sannolikt gav ökande "kapital/output ratio" i det svenska jordbruket.

Den dryga tredubblingen av byggnads- och anläggningsverksamhetens volym under perioden 1800-1862 kan betraktas som en rimlig ökning, förenlig med annan kunskap om jordbrukets utveckling under 1800-talet.

Även svackan i byggnads- och anläggningsverksamhet under tjugotalet överensstämmer med en dominerande uppfattning om svenskt lantbruk under perioden.

Den förbättring av kommunikationer och transportmedel som skett under de första decennierna av 1800-talet, drog i och för sig in allt större del av bondelantbruket i ett marknadssystem. Det innebär att den nedgång i exempelvis nyodling som antagits under 1820-talet kan vara felaktig. Pris- och kreditmarknadsutveckling kan ha kompensrats av att marknaden blev tillgänglig för allt fler. Enligt detta resonemang var det inte prisförändringen, utan möjligheten att överhuvudtaget få ett pris för spannmålen, som var avgörande. Dessutom är den marknadsinriktade bondens vana att kompensera för prisfall med ökad produktion - m h a nyodling t ex - väl dokumenterad.

De under första delen av 1800-talet allt billigare järnredskapen kan ytterligare ha uppmuntrat nyodling och byggnation. (19)

En hel del svårkvantifierade faktorer förelåg m a o, som kan störa skattningen och resonemanget kring den relativt ringa byggnads- och anläggningsverksamheten på 1820-talet.

Det knappa arbetsutbudet under 1820-talet styrker dock skattningen ovan. Så föll antalet 20-30-åringar avsevärt från 1820 till 1830. Den tillgängliga arbetskraften torde ha behövts i löpande jordbruksarbete till en andel, som höll investeringsverksamheten på relativt låg nivå under perioden.

SVENSKT LANTBRUK, NOTER

1. Johansson.
2. Adamsson, sid 151.
3. Martinius, S., "Agrar kapitalbildning och finansiering 1833-1892", Gbg 1970, sid 143. Martinius antog 10% icke-bevillningsskyldig lantegendom 1833 och 1862. Här utsträcks antagandet till 1812.
4. Adamsson, sid 122.
5. Martinius, sid 143. Martinius har något kompletterat Adamssons undersökning genom att konstruera marknadsvärdet av lantegendomen i W-län och lägga detta till Adamssons beräkning - i vilken W-län saknades.
6. Fahlbeck, P.E., "Den svenska nationalförmögenhetens tillväxt", Stockholm 1833, sid 19.
7. Martinius, sid 143.
8. Jörberg, L., "A History of Prices in Sweden 1732-1914", Lund 1972.
9. Jörberg.
10. Schön, L., "Jordbrukets omvandling och konsumtionens förändringar 1800-1870", Meddelande från Ekonomisk-historiska institutionen i Lund, nr 41, 1985.
11. O.a.a, sid 3.
12. Statistisk utredning rörande under åren 1828-1905 utförda landtmäteriförrättningar m m af Kungl. Landtmäteristyrelsen verkställd år 1906. BiSOS O för år 1905 - inledning.
13. Se ex.vis Gadd, C.J., "Järn och potatis - Jordbruk, teknik och social omvandling i Skaraborgs län 1750-1860", Göteborg 1983, sid 223.
14. Jörberg.
15. Serien över penningmängd erhöles av Lars Jonung, Nationalekonomiska institutionen, Lund.
16. Gadd, sid 102.

17. Schön, diagr 4 och 5.
18. Hannerberg, D., "Svenskt agrarsamhälle under 1200 år", Stockholm 1971.
19. Gadd, sid 102.

Svenskt lantbruk (mkr)

	<u>Tab 1</u>	<u>Tab 2</u>	<u>Tab 3</u>	<u>Tab 4</u>
	Byggnaders och anläggningars trendvärden, 1849 års priser	Årlig skillnad mellan trend- värden	Konstruerad trendavvi- kelse, %	Byggnads- och anl.verksam- heten, brutto, 1849 års priser
1800	390	9	17,3	14,0
1801	400	10	8,0	14,3
1802	409	9	-10,5	11,6
1803	419	10	- 2,6	13,4
1804	428	9	- 2,1	12,6
1805	438	10	- 5,3	13,3
1806	447	9	8,3	13,7
1807	457	10	17,3	15,7
1808	467	9	50,5	19,1
1809	476	10	11,0	15,3
1810	486	10	2,5	14,5
1811	495	9	20,2	15,1
1812	505	10	39,1	18,3
1813	514	9	15,7	14,9
1814	523	9	7,3	14,3
1815	532	9	- 9,3	12,8
1816	542	10	4,2	15,2
1817	551	9	5,1	14,3
1818	560	9	2,9	14,2
1819	570	10	16,7	16,7
1820	579	9	- 1,3	13,9
1821	588	9	-14,9	12,8
1822	597	9	- 8,1	13,5
1823	607	10	-20,3	13,3
1824	616	9	-17,6	12,8
1825	625	9	-13,4	13,3
1826	634	9	28,4	17,1
1827	644	10	- 9,9	14,6
1828	653	9	-18,5	13,1
1829	662	9	- 9,9	13,9
1830	671	9	- 9,7	14,0

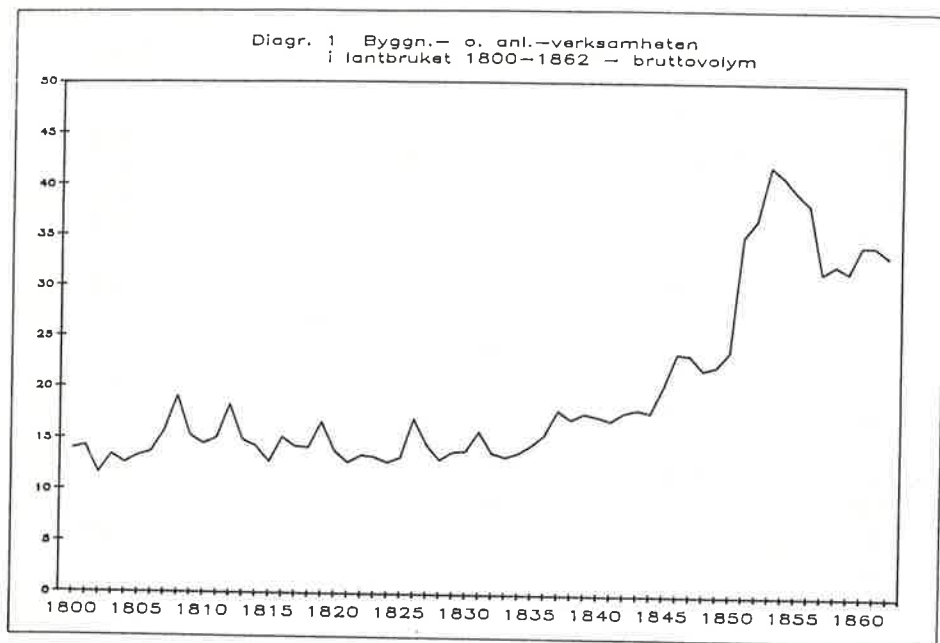
Forts.

	<u>Tab 1</u>	<u>Tab 2</u>	<u>Tab 3</u>	<u>Tab 4</u>
1831	681	10	- 0,7	15,9
1832	690	9	-14,1	13,8
1833	699	9	-18,9	13,4
1834	708	9	-15,2	13,8
1835	718	10	-16,7	14,6
1836	728	10	- 7,8	15,6
1837	739	11	5,0	18,0
1838	750	11	- 4,6	17,1
1839	762	12	- 8,1	17,7
1840	774	12	-11,6	17,4
1841	787	13	-22,2	17,0
1842	801	14	-22,8	17,8
1843	815	14	-21,6	18,1
1844	830	15	-30,0	17,8
1845	845	15	-13,6	20,4
1846	861	16	0,7	23,6
1847	877	16	- 0,8	23,4
1848	894	17	-15,7	22,0
1849	912	18	-19,9	22,4
1850	931	19	-17,1	23,9
1851	951	20	34,5	35,2
1852	972	21	34,7	36,8
1853	994	22	51,2	42,0
1854	1 017	23	39,7	41,0
1855	1 041	24	26,6	39,5
1856	1 066	25	15,7	38,3
1857	1 090	24	- 8,1	31,6
1858	1 113	23	- 1,4	32,4
1859	1 136	23	- 5,4	31,7
1860	1 159	23	4,9	34,3
1861	1 182	23	4,1	34,3
1862	1 205	23	- 1,0	33,3

	Tab 5 Därav rep o underhåll, 1849 års priser	Tab 6 Deflator, svenskt lantbruk	Tab 7 Byggnads- o an- läggningsverk- samheten, brutto, löpande priser	Tab 8 Därav rep o underhåll, löpande priser
1800	2,0	0,31	4,3	0,6
1801	2,0	0,32	4,6	0,6
1802	2,0	0,31	3,6	0,6
1803	2,1	0,31	4,2	0,7
1804	2,1	0,33	4,2	0,7
1805	2,2	0,35	4,7	0,8
1806	2,2	0,37	5,1	0,8
1807	2,3	0,37	5,8	0,9
1808	2,3	0,44	8,4	1,0
1809	2,4	0,49	7,5	1,2
1810	2,4	0,55	8,0	1,3
1811	2,5	0,63	9,5	1,6
1812	2,5	0,76	13,9	1,9
1813	2,6	0,84	12,5	2,2
1814	2,6	0,82	11,7	2,1
1815	2,7	0,82	10,5	2,2
1816	2,7	0,83	12,6	2,2
1817	2,8	0,83	11,9	2,3
1818	2,8	0,83	11,8	2,3
1819	2,9	0,82	13,7	2,4
1820	2,9	0,78	10,8	2,3
1821	2,9	0,82	10,5	2,4
1822	3,0	0,81	10,9	2,4
1823	3,0	0,82	10,9	2,5
1824	3,1	0,84	10,8	2,6
1825	3,1	0,89	11,8	2,8
1826	3,2	0,83	14,2	2,7
1827	3,2	0,83	12,1	2,7
1828	3,3	0,83	10,9	2,7
1829	3,3	0,86	12,0	2,8
1830	3,4	0,86	12,0	2,9

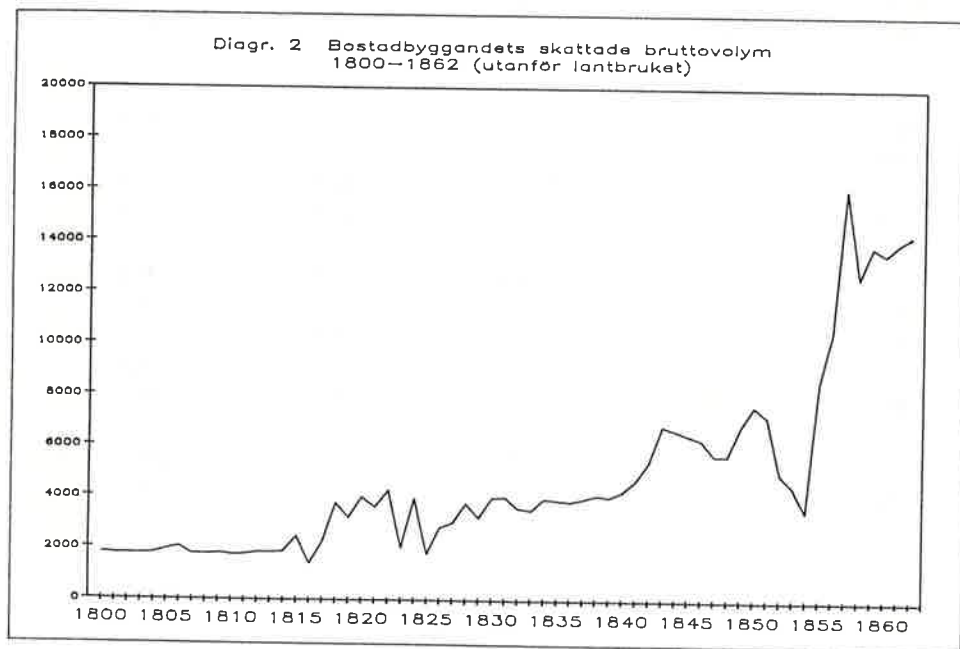
Forts.	Tab 5	Tab 6	Tab 7	Tab 8
1831	3,4	0,89	14,2	3,0
1832	3,5	0,89	12,3	3,1
1833	3,5	0,90	12,1	3,2
1834	3,5	0,91	12,6	3,2
1835	3,6	0,91	13,3	3,3
1836	3,6	0,91	14,2	3,3
1837	3,7	0,92	16,6	3,4
1838	3,7	0,92	15,7	3,4
1839	3,8	0,93	16,5	3,5
1840	3,9	0,93	16,2	3,6
1841	3,9	0,94	16,0	3,7
1842	4,0	0,96	17,1	3,8
1843	4,1	0,97	17,6	4,0
1844	4,2	0,95	16,9	4,0
1845	4,2	0,95	19,4	4,0
1846	4,3	0,95	22,4	4,1
1847	4,4	0,97	22,7	4,3
1848	4,5	0,98	21,6	4,4
1849	4,6	1,01	22,6	4,7
1850	4,7	1,01	24,1	4,7
1851	4,8	1,01	35,6	4,8
1852	4,9	1,02	37,5	5,0
1853	5,0	1,04	43,7	5,2
1854	5,1	1,15	47,2	5,9
1855	5,2	1,40	55,3	7,3
1856	5,3	1,53	58,6	8,1
1857	5,5	1,65	52,1	9,1
1858	5,6	1,37	44,4	7,7
1859	5,7	1,37	43,4	7,8
1860	5,8	1,41	48,4	8,2
1861	5,9	1,43	49,0	8,4
1862	6,0	1,41	47,0	8,5

57 76
53

(mkr)

Källa: Tab 4.

(1000 kr)

Källa: Tab 13.

BOSTADSBYGGANDET UTANFÖR LANTBRUKET 1800-1862

Skattningen av bostadsbyggandet utanför lantbruket grundades på taxeringsmaterialet - närmare bestämt på taxeringsvärdena för "hus, tomter och stadsjord". (tab 9) Dessa värden, sådana de presenterades i Kammarkollegiums generalsammandrag från 1800-talet, bedömdes relativt följsamma marknadsvärdena. De var inte föremål för politisk strid och manipulation i samma utsträckning som taxeringsvärdena avseende svensk lantegendom. (1) 1823 års riksdags beslut, angående möjligheten att sänka taxeringsvärdena med upp till 10%, gällde dock även stadsbebyggelsen. (2) Från 1823 är därför värdena i tab 9 höjda med 7%. Eftersom tendensen att undervärdera fastigheters värde tycks ha bestått under periodens fortsättning, fick höjningen gälla samtliga taxeringsvärden perioden ut.

P g a taxeringsprocessens karaktär - taxeringsvärdet byggde på tidigare fastställda brandförsäkringsvärden och försäljningar - tidigarelades värdena i tab 9 ett år.

Från 1828 finns en beräkning av stadsjordens värde, vilken möjliggjorde en uppskattning av städernas bostadsstock samma år. (3) 1828 var det samlade taxeringsvärdet av "hus, tomter och stadsjord" - med justering - c:a 89 milj. kr. (tab 9) I detta värde finns inräknat inte enbart stadsjord och tomter utan även ekonomibyggnader, förutom bostäder. I värdet ingår även taxeringen av 202 "manufakturver, verk och inrättningar" samt av 15 kvarnar som, vad gäller Stockholm, taxerats tillsammans med de hus och gårdar de tillhört.

Det sistnämnda problemet åtgärdades så att värdet för "hus, tomter och stadsjord" i Stockholm (c:a 39 milj. kr) (tab 10) drogs från det samlade taxeringsvärdet. I stället beräknades det genomsnittliga värdet för "hus, tomter och gårdar" i Blekinge och Göteborgs läns städer utifrån generalsammandragen, varefter husstandarden i Stockholms stad antogs vara 1,5 gånger den i dessa städer. Antalet "hus och gårdar" i Stockholm multiplicerades alltså med ovanstående genomsnittsvärde och fick därmed värdet c:a 18 milj. kr för år 1828. (4)

Det, med det nya värdet för Stockholms stad, justerade värdet av "hus, tomter och stadsjord" för landet i sin helhet, blev nu (1828) c:a 68 milj. kr. Från denna summa subtraherades värdet av stadsjorden, varefter c:a 60 milj. kr återstod. (tab 10) Värdet av "tomter" kvittades mot värdet av icke-bevillningskyldig egendom i städerna.

Värdet av bostäder - plus ekonomibyggnader till dessa - utanför lantbruket uppskattades m a o till c:a 60 milj. kr år 1828. (tab 10) Beräkningen upprepades för resterande år under perioden 1819-1861. För dessa år fanns dock endast arealsiffror för stadsjorden i generalsammandragen. Löpande värden kunde ändå konstrueras. Detta skedde så att stadsjorden, med hjälp av arealuppgifterna och 1828 års stadsjordvärde, beräknades i 1828 års penningvärde. De erhållna volymuppgifterna multiplicerades sedan med ett prisindex, i vilket priset

på ved, kor och spannmål ingick.(5) (tab 12) De på så sätt erhållna löpande värdena kunde sedan subtraheras från "hus, tomter och stadsjord", varefter värden av bostäder - plus ekonomibyggnader - utanför lantbruket, kunde erhållas för hela perioden 1812-1861. (tab 10)

För perioden 1812-1818 var dock ytterligare konstruktioner nödvändiga, eftersom varken arealvärden för stadsjord eller särskilda taxeringsvärden för Stockholm kunde erhållas. Stadsjorden beräknades här utifrån 1818 års uppgift och bakåt i tiden med hjälp av en omräkningsfaktor - det förut nämnda prisindexet. Taxeringsvärdet för Stockholm, såväl det med "manufakturver, verk och inrättningar" och som skulle subtraheras från det nationella värdet, som det som skulle adderas, fick konstrueras. Konstruktionen utfördes från 1818 års värden och bakåt i tiden med hjälp av en omräkningsfaktor (priset på stockar i Stockholms län).

Det löpande värdet av "hus och ekonomibyggnader utanför lantbruket" 1812-1860 deflaterades sedan med ett prisindex (120 sågade bräder, 10 mans dagslön, 1000 tegel samt 10 timmerstockar)(6), varvid volymvärdet erhöles. (tab 11 och 12) Den årliga skillnaden i dessa volymvärden antogs approximeras nettovärdet av bostadsbyggandet i de svenska städerna.

Bruttovärdet av bostadsbyggandet i de svenska städerna erhöles genom att 4% av volymvärdet av "Hus och ekonomibyggnader utanför lantbruket" året innan lades till den ovan nämnda årliga skillnaden - som utjämnats med 5 års löpande, vägda medeltal. Av de 4 procenten antogs 1 gälla rivning och förslitning (livslängd 100 år) samt 3% gälla reparation och underhåll. Förutom de 4 procenten lades till de utjämnade nettovärdena även de brandskadeersättningar som betalats ut till städerna av några större brandförsäkringsbolag.(7, 8) De på så sätt beräknade bruttovärdena presenteras i tab 13.

I tab 14 presenteras reparation och underhåll. För tiden före 1813 antogs reparation och underhåll helt enkelt vara samma andel av bostadsbyggandet som genomsnittligt under perioden 1816-1820.

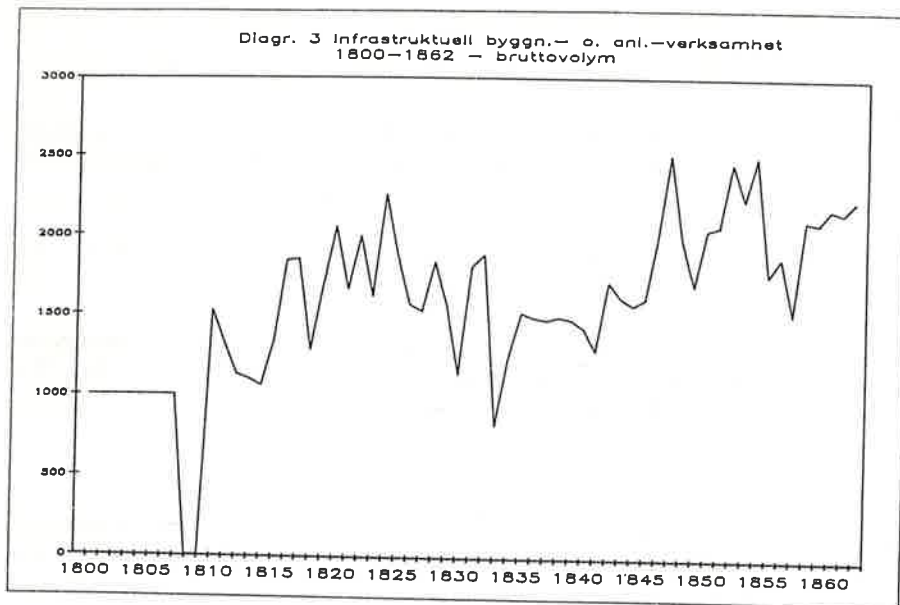
Bruttovolymvärdena för 1858 t o m 1862 och för perioden före 1815 konstruerades med stadsbefolkningen(9) som omräkningsfaktor och 1815/16 samt 1856/57 års bruttovolymvärden som omräkningsbas.

Värdena justerades dessutom något med hjälp av uppgifter angående utbetalade brandskadeersättningar från ett stort försäkringsbolag.(10)

Löpande bruttovärden erhöles genom att bruttovolymvärdena multiplicerades med deflatorn. (tab 15 och 16)

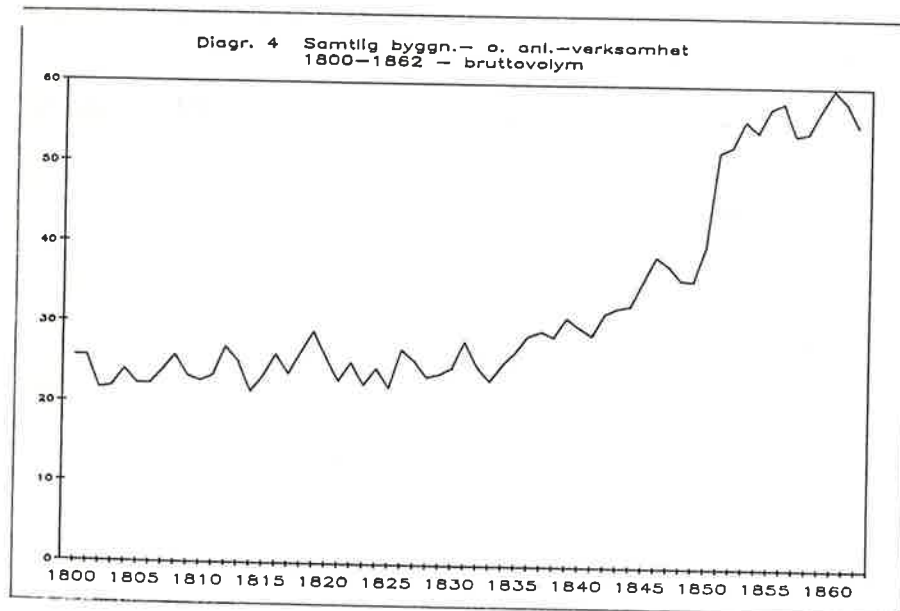
BOSTADSBYGGANDET UTANFÖR LANTBRUKET, NOTER

1. Om taxeringsvärden i städer, se Statistisk Tidskrift 1865, sid 25.
2. Kommittén för upprättandet av förslag till ny författning angående utjämnandet av Allmänna Bevillingen Stockholm 1859, sid 57 och 58.
3. af Forsell, C., "Statistik öfver Sverige", Stockholm 1833, sid 179-207.
4. Såväl taxeringsvärdena för Stockholm som värdena för stadsjord "leadades" 1 år. Den ovan nämnda uppskrivningen med 10% (4% i Stockholm) har beaktats i samtliga serier.
5. Jörberg.
6. O.a.a., För sågade bräder användes priserna från Stockholms län och från Kristianstad. För timmerstockar användes Göteborgs- och Stockholmspriser.
7. Åmark, C., "Städernas allmänna brandstodsbolag 1828-1928", Minnesskrift, Stockholm 1928.
8. Åmark, C., "Allmänna brandförsäkringsverket 1782-1932", Minnesskrift, Stockholm 1932.
9. Historisk statistik för Sverige. Del 1, Befolkning, SCB, Stockholm 1969.
10. Åmark., 1928

(1000 kr)

Källa: Tab 30 och 32.

(mkr)

Källa: Tab 52

Bostadsbyggandet utanför lantbruket (1000 kr)

	Tab 9 Hus, tomter o stadsjord	Tab 10 Hus o eko- nomibyggn- naders värde	Tab 11 Deflaterade värden av Hus o eko- nomibyggn- nader
1812	67 143	50 412	65 470
1813	68 922	53 575	67 816
1814	71 637	56 691	69 135
1815	71 235	54 452	66 404
1816	72 525	53 533	62 980
1817	73 137	54 376	64 733
1818	76 104	53 114	62 487
1819	77 024	53 188	66 485
1820	77 796	54 094	70 252
1821	77 909	53 652	65 429
1822	77 613	52 510	64 827
1823	81 919	56 934	69 431
1824	83 540	57 864	70 566
1825	84 863	58 600	65 843
1826	86 163	58 788	69 986
1827	86 953	58 352	68 649
1828	89 006	59 732	70 277
1829	90 391	59 663	65 564
1830	95 445	60 176	70 795
1831	96 302	61 272	69 627
1832	98 175	61 124	71 910
1833	99 554	62 347	71 663
1834	101 789	63 459	72 112
1835	104 193	65 205	74 096
1836	106 933	64 474	73 266
1837	108 993	66 600	75 681
1838	110 475	67 771	77 013
1839	113 492	68 420	76 022
1840	115 921	69 080	77 618

Forts.	Tab 9	Tab 10	Tab 11
1841	118 279	72 245	78 527
1842	120 708	75 396	81 071
1843	122 719	77 759	83 612
1844	125 941	78 666	86 446
1845	129 658	82 637	91 819
1846	132 181	84 212	94 620
1847	135 823	87 188	93 751
1848	139 381	92 037	93 915
1849	143 858	96 646	96 646
1850	148 494	102 049	101 038
1851	154 678	107 210	106 149
1852	160 344	112 454	111 341
1853	164 583	112 134	107 821
1854	170 702	115 469	101 289
1855	179 005	118 989	89 465
1856	199 070	140 213	95 383
1857	223 108	161 326	96 027
1858	240 265	175 601	126 331
1859	255 594	187 853	137 119
1860	270 922	196 207	140 148

	Tab 12 Deflator, bostads- byggandet	Tab 13 Bostads- byggandets brutto- volym	Tab 14 Därav rep o under- håll, volym	Tab 15 Bostads- byggandets löpande brutto- värde	Tab 16 Därav rep o under- håll (löpvde)
1800	0,30	1 802	1 207	541	362
1801	0,31	1 755	1 176	544	365
1802	0,31	1 764	1 182	547	366
1803	0,34	1 771	1 187	602	404
1804	0,35	1 794	1 202	628	421
1805	0,36	1 931	1 294	695	466
1806	0,39	2 050	1 374	800	536
1807	0,39	1 755	1 176	684	459
1808	0,46	1 756	1 177	808	541
1809	0,50	1 794	1 202	897	601
1810	0,57	1 735	1 162	989	662
1811	0,66	1 768	1 185	1 167	782
1812	0,77	1 840	1 233	1 417	949
1813	0,79	1 840	1 964	1 454	1 552
1814	0,82	1 872	2 034	1 535	1 668
1815	0,82	2 448	2 074	2 007	1 701
1816	0,85	1 398	1 992	1 188	1 693
1817	0,84	2 234	1 889	1 877	1 587
1818	0,85	3 757	1 942	3 193	1 651
1819	0,80	3 194	1 875	2 555	1 500
1820	0,77	3 997	2 107	3 078	1 622
1821	0,82	3 593	2 108	2 946	1 729
1822	0,81	4 252	1 963	3 444	1 590
1823	0,82	2 011	1 945	1 649	1 595
1824	0,82	3 950	2 083	3 239	1 708
1825	0,89	1 779	2 117	1 583	1 884
1826	0,84	2 815	1 975	2 364	1 659
1827	0,85	3 000	2 099	2 550	1 784
1828	0,85	3 757	2 059	3 193	1 750
1829	0,91	3 194	2 108	2 907	1 918
1830	0,85	3 972	1 967	3 376	1 672

Forts.	Tab 12	Tab 13	Tab 14	Tab 15	Tab 16
1831	0,88	4 011	2 124	3 530	1 869
1832	0,85	3 560	2 089	3 026	1 776
1833	0,87	3 475	2 157	3 023	1 877
1834	0,88	3 929	2 150	3 458	1 892
1835	0,88	3 870	2 163	3 406	1 903
1836	0,88	3 825	2 223	3 366	1 956
1837	0,88	3 941	2 198	3 468	1 934
1838	0,88	4 086	2 270	3 596	1 998
1839	0,90	4 010	2 310	3 609	2 079
1840	0,89	4 243	2 281	3 776	2 030
1841	0,92	4 678	2 329	4 304	2 143
1842	0,93	5 396	2 356	5 018	2 191
1843	0,93	6 826	2 432	6 348	2 262
1844	0,91	6 640	2 508	6 042	2 282
1845	0,90	6 462	2 593	5 816	2 334
1846	0,89	6 285	2 755	5 594	2 452
1847	0,93	5 657	2 813	5 261	2 616
1848	0,98	5 657	2 813	5 543	2 757
1849	1,00	6 817	2 817	4 939	2 817
1850	1,01	7 626	2 899	7 702	2 928
1851	1,01	7 211	3 031	7 283	3 061
1852	1,01	4 978	3 184	5 028	3 216
1853	1,04	4 461	3 340	4 639	3 474
1854	1,14	3 483	3 235	3 971	3 688
1855	1,33	8 594	3 039	11 430	4 042
1856	1,47	10 524	2 684	15 470	3 945
1857	1,68	16 103	2 861	27 053	4 806
1858	1,39	12 636	2 881	17 564	4 005
1859	1,37	12 867	3 790	17 628	5 192
1860	1,40	13 563	4 114	18 988	5 760
1861	1,38	14 000	4 204	19 320	5 802
1862	1,33	14 296	4 287	19 014	5 702

INFRASTRUKTURELL BYGGNADS- OCH ANLÄGGNINGSVERKSAMHET 1800-1862

En svåröverskådlig byggnads- och anläggningsverksamhet var den som skedde i statlig eller delvis statlig regi och rörde kanaler, vägar, försvarsverk, skolor, fängelser, farleder m m. Dessa verksamheter har här beräknats på något olika vis för perioderna 1800-1833 respektive 1834-1853 och 1854-1862.

1854-1862

Byggnationen av OFFENTLIGA BYGGNADER (fängelser, läroverk, fästningar, residens, hospital, fyrar m m) beräknades med hjälp av en uppställning av "Riks-statsutgifterna" samt med hjälp av den redovisning som fanns av "Extra stats-regleringsfondens specialanslag". (1) Samtliga titlar, som kunde antas bestå av huvudsakligen ny- och ombyggnad av offentliga byggnader, summerades. I någon liten mån kom även underhållskostnader med i beräkningen, vilket bortses från.

Statsanslagen utgjorde endast en del av anläggningskostnaderna - med undantag för främst fästningar och landshövdingeresidens. Offentliga byggnader finansierades även helt eller delvis av lokala medel. Den delen av byggnadskostnaderna antas här ingå i kategorin "Lokalt finansierad byggnads- och anläggningsverksamhet". Den här presenterade serien, avseende byggnationen av offentliga byggnader, underskattar m a o avsevärt den verkliga omfattningen av verksamheten. (tab 17)

Anläggning och ombyggnad av VÄGAR beräknades med hjälp av en liggare från Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. (2) Ur denna kunde "beräknad kostnad" erhållas för tidpunkten för beslut om statsbidrag till respektive vägbyggnadsprojekt. Även arbetstiden i år kunde erhållas. I de fall oklarhet förelåg, angående projekts påbörjan eller avslutning, konsulterades Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens chefs efterlämnade anteckningar. (3, 4)

Vid bearbetningen av materialet fördelades kostnaderna lika över samtliga projektår, projekt för projekt. Därefter summerades de årsvisa kostnaderna för samtliga projekt. En serie i löpande priser erhöles därmed, som kunde bilda en grund för vidare beräkning av väganläggningens omfattning. Serien omfattade de årliga beräknade utgifterna för väganläggning, beräknade på samtliga projekt som fått statsbidrag.

De betydelsefullaste felkällorna vid beräkningen var sannolikt (a) att beräknad kostnad inte alltid kom att motsvara den verkliga (b) att viss väganläggning skedde utan statsbidrag, med bidrag från enskilda, företag eller städer.

Den första felkällan åtgärdades så att till varje årlig utgift lades en procentuell förändring, som var lika med den procentuella förändringen i arbetskostnader (i "Daglönen för en man med två hästar") under de två senaste åren.(5)

Den andra felkällan torde bli av mindre vikt, om en schablon på 10% lägges till de årliga uppgifterna, vilket skedde. Mera omfattande var, så vitt jag kunnat finna, inte byggandet av enskilda vägar. Alla betydelsefullare vägbyggen under perioden erhöi statsbidrag. Resultatet av justeringarna återfinnes i tab 18.

Naturligtvis förekom under perioden en omfattande anläggning av markvägar av högst lokal betydelse. Sådan omläggning ombesörjdes av de olika jordägarna och höjde sannolikt lantegendomsvärdet. Värdet av sådan väganläggning omfattas m a o av lantbrukets byggnads- och anläggningsverksamhet.

Anläggningen av KANALER (med slussar) kunde beräknas med hjälp av uppgifter i offentlig statistik (6) samt med hjälp av uppgifter i Kungliga väg- och vattenbyggnadskårens minnesskrift.(7) Anläggningskostnaderna fanns i dessa källor beräknade för projektperioden i sin helhet. Här fördelades de årsvis, med samma summa för varje projektår, projekt för projekt. Därefter summerades projekten, så att en serie av årliga kostnader för kanalanläggning erhöi. (tab 19)

Anläggningen av HAMNAR, BROAR, FARLEDER, KANALER (utan slussar) m m beräknades med hjälp av uppgifter ur "Riks-statsutgifterna" samt ur "Extra stats-regleringsfondens specialanslag". För varje år summerades statsanslagen under de titlar som kunde härledas till ovanstående verksamheter. Resultatet blev en serie, som alltså inte innefattade hela anläggningskostnaden utan endast statsanslagen. (tab 20) Resterande del av anläggningskostnaderna antogs ingå i den verksamhet som här benämns "Lokalt finansierad byggnads- och anläggningsverksamhet". (tab 22)

STRÖMRENSNINGEN fick även den ett visst statsunderstöd under perioden. Dessa statsunderstöd kunde hämtas ur "Extra stats-regleringsfondens specialanslag". Statsanslagen utgjorde emellertid inte hela kostnaden för strömrensning och FLOTTLEDSANLÄGGNING. Sådan verksamhet pågick under perioden även i privat regi, främst i Norrlandsälvarna.

Den privata flottledsanläggningen, som finansierades av sågverksägarna direkt eller via speciella entreprenörsföretag, kan inte antas ingå i "Lokalt finansierad byggnads- och anläggningsverksamhet", så som den beräknats nedan. Källäget är dessutom sådant att privat strömrensning och flottledsutbyggnad inte låter sig beräkna. Till varje års statsanslag för strömrensning har dock lagts en schablon, bestämd av föregående års västerbottenpris på sågade bräder.(8) (3 kr/dussin sågade bräder gav 45 000 kr i strömrensning och flottledsanläggning året efter - 2 kr gav 30 000 kr osv). Tanken är att

goda år med höga priser på sågade trävaror gav möjligheter och motivation till flottledsutbyggnad året efter. Statsanslaget plus schablonen återfinnes i tab 21. Schablonen tänktes i fasta priser och multiplicerades därför med arbetskraftskostnaden (daglön i Västerbotten) för erhållande av löpande värden.

LOKALT FINANSIERAD BYGGNADS- OCH ANLÄGGNINGSVERKSAMHET beräknades på grundval av en förteckning över "...den kostnad, som av Drätsel Commissionens samt Hamn- och Brobyggnadsfondens tillgångar blifvit använd för allmänna arbeten, såsom quaiar, hamnar, broar, bryggor, vågar, brunnar, tullar, reservoarbyggnader, gatulägningsarbeten, fängelse och slussbyggnader samt muddring m m inom Stockholms stad..."(9) Vid beräkningen antogs att denna lokalt finansierade verksamhet var lika stor i andra städer - per invånare räknad. Stockholms procentuella andel av stadsbefolkningen i Sverige beräknades därför, varefter uppgifterna från förteckningen kunde räknas upp och gälla samtliga städer.

Förteckningen gällde endast perioden 1834-1858. För de få åren efter 1858 beräknades samma uppgifter med hjälp av landshövdingebestämmelserna avseende Stockholms stad. F o m 1861 fanns endast uppgifter för drätselövervaltningens utgifter för ovanstående verksamheter.(10)

I serien ingår exempelvis slussbyggnader, vilka finns med i serien över kanalanläggning (tab 19), eftersom i den serien icke endast statsanslagen utan totala anläggningskostnaden fanns tillgänglig. Viss dubbelräkning förekommer alltså, men problemet är av mindre vikt, speciellt som vår serie (tab 22) underskattar den reella lokalt finansierade byggnads- och anläggningsverksamheten. All gatuanläggning finansierades exempelvis inte ur ovanstående finansieringskällor.

1834-1853

Liksom för perioden 1854-1862 kunde endast statsanslagen till OFFENTLIGA BYGGNADER beräknas, varför resterande kostnader antogs ingå i "Lokalt finansierad byggnads- och anläggningsverksamhet". Statsanslagen kunde för denna period erhållas ur 1863 års finanskommittés betänkande.(11) Summorna var endast delvis uppdelade på kortare - femårs - perioder, vilket försvårade skattningen. Av de uppdelningar som dock trots allt fanns (fängelser och fästningar framför allt) framgår dock att statsanslagen var som mest omfattande under fyrtiotalets senare del. Summan av statsanslagen för perioden 1834-1853 har därför delats upp så att verksamheten i löpande priser stiger med 10 000 kr/år t o m 1845, varefter den ligger fast t o m 1849, varefter den ligger något lägre under femtiotalets tre första år.

Av "Anslaget till lotsväsendet samt fyr och båkmedel" antogs hälften gå till byggnation av fyror och båkar, varefter denna hälft lades till den ovan beskrivna serien respektive år. Resultatet återfinnes i tab 17.

Beräkningen av VÄGANLÄGGNINGEN skedde enligt samma principer som för perioden 1854-1862 från 1843. Fr o m detta år fördes den ovan omtalade liggaren från Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen - som f ö uppstod som ämbetsverk 1841 - på ett nöjaktigt sätt för vårt ändamål. För åren före 1843 användes helt enkelt en schablon: Väganläggningen antogs stiga med 2 000 kr/år till 50 000 kr år 1842 mellan 1834 och 1842. Schablonen tänktes i fasta priser, varför den multiplicerades med ett daglöneindex (1842=1). (tab 18)

Byggnads- och anläggningskostnaden för KANALER (med sluss) kunde erhållas ur offentlig statistik (6), ur Kungliga väg- och vattenbyggnadskårens minnesskrift (7) samt ur af Forsells beskrivning över Sverige från 1844.(12)

För denna period, liksom för perioden 1854-1862, kunde såväl byggnadstid i år räknad som total anläggningskostnad för respektive kanalprojekt erhållas. Även för denna period fördelades anläggningskostnaderna årsvis, med samma summa för varje projektår projekt för projekt, varefter summering skedde för respektive år. (tab 19)

För denna period kunde inte statsanslagen till strömrrensning skiljas från dem till farleder. STRÖMRENSNING OCH FLOTTLEDER har därför slagits samman med HAMNAR, BROAR, FARLEDER, KANALER (utan slussar) M M. En schablon för flottledsutbyggnad lades dessutom till summan av övriga verksamheter enligt samma princip som för perioden 1854-1862. Statsanslagen kunde erhållas ur 1863 års finanskommittés betänkande på ungefär samma villkor som statsanslagen till offentliga byggnader (se ovan). (tab 20+21)

LOKALT FINANSIERAD BYGGNADS- OCH ANLÄGGNINGSVERKSAMHET beräknades enligt samma princip som för perioden 1854-1862. (tab 22)

Deflatering

De olika serierna räknades om till 1848/50 års prisnivå.

Offentliga byggnader (tab 17) deflaterades med ett index, vari ingick 10 dagslöner, priset på 10 dussin sågade bräder, på 1 000 tegel samt på 10 timmerstockar.(13) Den deflaterade serien återfinnes i tab 24.

Lokalt finansierad byggnads- och anläggningsverksamhet (tab 22) fastprisberäknades med hjälp av samma index. (tab 29)

Till omräkning av vägbyggnationen (tab 18) användes daglönen för en man med två hästar, vilket resulterade i tab 25.(14)

Statsfinansierade hamnar, broar, farleder, kanaler utan sluss m m (tab 20) räknades om med hjälp av dagslöner, vilket resulterade i tab 27.(15) Samma deflator användes vid omräkningen av kanaler (tab 19 respektive tab 26) samt strömrrensning och flottleder. (tab 21 respektive tab 28) För den period strömrrensning och flottledsutbyggnad kunde särskiljas ur annan verksamhet (1854-1862), användes västerbottenlöner.(16)

1810-1833

För beräkningen av Infrastrukturell byggnads- och anläggningsverksamhet 1810-1833 utnyttjades en "Tablå" över byggnads- och anläggningsverksamheten utgiven omkring 1840 (17) samt af Forsells statistiska beskrivning över Sverige från 1844. Därutöver användes den ovan nämnda minnesskriften över väg- och vattenbyggnadskåren. Som stomme för beräkningarna användes tablan, i vilken totala kostnaden för kanalbyggen, strömrrensningar, hamnbyggnader, väganläggningar och befästningsbyggen fanns tabellerade, tillsammans med byggnadsperioden. I de fall perioden var oklar kompletterades med de andra källorna. För fästningsbyggnationen konsulterades även riksdagstryck.(18)

Byggnationen av Göta kanal, som sannolikt var den dominerande posten under hela perioden, kunde tämligen väl fördelas årsvis med hjälp av uppgifter i "Göta kanals historia"(19) samt i ovanstående källor. För annan verksamhet kunde i några fall byggnadsperioderna inte med säkerhet bestämmas, utan fördelningen av kostnadssumman skedde medelst "utbildad gissning". Förutom vad gällde Göta kanal, fördelades samtliga anläggningskostnader årsvis över perioden med den genomsnittliga summan per år.

Den resulterande serien torde avsevärt understiga den verkliga byggnads- och anläggningskostnaden. Bl a saknades offentliga byggnader utom fästningar samt lokalt finansierad byggnads- och anläggningsverksamhet i beräkningen. En schablon på 30% lades därför till respektive års summa, varvid erhöles en serie i löpande priser (tab 31), som användes som grund för fastprisberäkningen. (tab 32)

1800-1810

För perioden 1800-1810 kan endast en mycket allmän uppskattning göras. Sannolikt var den verksamhet som här har kallats Infrastrukturell byggnads- och anläggningsverksamhet ytterst liten under krigsåren 1808 och 1809. Sådan byggnads- och anläggningsverksamhet var ju under denna period till övervägande delen statsfinansierad. Och statsfinanserna var ansträngda 1808-1809.

När några poster på statsbudgetens utgiftssida (fästningsbyggnation, fastighets- och anläggningsstaten samt Stockholms slottsbyggnad) summerades kunde visserligen ingen nämnvärd minskning noteras för krigsåren.(20) Detta hade sannolikt att göra med att fästningsbyggnationen framför allt skedde utanför det egentliga Sverige under dessa år. Här sätts helt enkelt Infrastrukturell byggnads- och anläggningsverksamhet till en miljon kr under samtliga år - i fasta priser räknat - före 1810, utom för åren 1808/09 då den sättes lika med 0.

För deflatering av grundserien användes samma prisindex som för bl a offentliga byggnader och "lokalt finansierad byggnads- och an-

läggningsverksamhet" för perioden efter - dvs samma som för huvuddelen av Infrastrukturell byggnads- och anläggningsverksamhet 1833-1862.

Reparationer och underhåll

Källmaterialet var i allmänhet av den arten, att ersättning för förslitna eller rivna anläggningar kunde betraktas som ingående i serierna. Större delen av reparation och underhåll bör dock tilläggas. Här måste vägunderhållet ha utgjort den tunga posten. Som denna verksamhet till större delen utfördes som naturaprestation av skatte-skyldiga bönder, finns emellertid små möjligheter att mäta verksamheten. I samtida uppställningar över skatter och utskylder gjordes försök att uppskatta den här verksamheten. Dessa uppskattningar ansågs emellertid redan då tagna i underkant. Att så verkligen var fallet framgår av en beräkning i "National Income" (21) Man gjorde där en uppskattning av vägunderhållet i början av 1860-talet på grundval av 1880 års vägkommittés undersökning och på grundval av landshövdingeberättelsernas uppgifter angående väghållningsbesväret. Jämförs NI:s skattning för första delen av 1860-talet med de samtida uppskattningarna från mitten av 1850-talet finner man att, om båda vore riktiga, väghållningsbesväret skulle ha fyra eller femdubblats på relativt kort tid. Här har detta tolkats så att de samtida uppskattningarna över väghållningen är otillförlitliga. NI:s genomsnittliga uppskattning för första delen av sextiotalet har här därför använts som omräkningsbas år 1861. Vägunderhållet ingick i grundskatterna och var knutet till respektive gårds skatteförmåga. Utifrån omräkningsbasen har vägunderhållet sedan beräknats bakåt i tiden med en omräkningsfaktor, bestående av svensk lantegendoms (trend-)värde i fasta priser. (tab 1) (tab 33)

En egendomlighet i den volymserie, som kan beräknas genom multiplikation av tab 33 med deflatorn, är den avsevärda minskningen av vägunderhållet omkring 1810. (tab 34) Minskningen är emellertid förenlig med den allmänna försämring av det svenska vägsystemet, som noterats just kring den tiden. (22)

INFRASTRUKTURELL BYGGNADS- OCH ANLÄGGNINGSVERKSAMHET 1800-1862, NOTER

1. "Kapitalkonto till riks-hufvudboken" 1854-1862, Stockholm 1857-1864.
2. "Register över allmänna arbeten", Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens arkiv, RA.
3. Modig, O., "Allmänna Väg- och vattenbyggnadsarbeten 1840-1850", samt "Anteckningar", Stockholm 1856, 1859, 1865, 1870 och 1873.
4. Excerperingsarbetet utfördes av Maj-Britt Altenberg och Jan Magnusson och presenterades i B-uppsatsen "Väganläggningar i Sverige 1842-1905", Stencil, Ekonomisk-historiska institutionen, Lund, 1982.
5. Jörberg, sid 712-713.
6. SOS "Allmänna väg- och vattenbyggnader år 1911", Kungl. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, Stockholm 1913, sid 102-103.
7. Kungl. Väg- och vattenbyggnadskårens minnesskrift 1851-1901, Stockholm 1904, sid 74-75.
8. Jörberg, sid 534.
9. "Uppgift utvisande den kostnad som af Drätsel Commissionens samt Hamn- och Brobyggnadsfondens tillgångar blifvit använd för allmänna arbeten, såsom quaier, hamnar, broar, bryggor, vägar, brunnar, tullar, reservoarbyggnader, gatulägningsarbeten, fängelse- och slussbyggnader samt muddring m m inom Stockholms Stad under nedannämnde tjugufem år": 1963 års finanskommittés arkiv, RA.
10. "Kungl. Maj:ts Befallningshavandes Femårsberättelser 1856-1860 samt 1861-1865 för Stockholms stad.
11. "Finanskomitten" eg."Underdånigt betänkande angående Sveriges ekonomiska och finansiella utveckling under åren 1834-1860", Stockholm 1863, sid 121-122.
12. af Forsell, sid 224-225.
13. Jörberg. För sågade bräder användes priserna från Stockholms län och från Kristianstad. För timmerstockar användes Göteborgs- och Stockholmspriser.

14. Jörberg, sid 712-713.
15. Jörberg, sid 712-713.
16. Jörberg, sid 597.
17. "Tablå utvisande de Kanalarbeten, Strömrensningar, Hamnbyggnader, Befästningar och Väganläggningar som i Sverige blifvit verkställda från 1810-1837", Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens arkiv, RA.
18. 1 Saml, 1 Afd, 2 Band 1834-1835, Statsutskottets utlåtande nr 251.
19. Dahl H., "Göta kanals historia", del 1:2, Uppsala 1930, Bilaga, (red: S.E.Bring).
20. Amark, K., "Sveriges statsfinanser 1719-1809", Stockholm 1961, sid 370-371 och sid 348-349.
21. Lindahl, Dahlgren, Kock, "National Income of Sweden 1861-1930", sid 360.
22. Ahlström G, "Infrastruktur och kommunikationer - Sverige under 1700 och 1800-talen", Meddelande från Ekonomisk-historiska institutionen, Lunds universitet, nr 40, 1985.

Infrastrukturell byggnads- och anläggningsverksamhet 1834-1862
(1000 kr)

LÖPANDE PRISER

	<u>Tab 17</u> Offentliga bygg- nader (statligt finansierade)	<u>Tab 18</u> Vägar	<u>Tab 19</u> Kanaler (med slussar)
1834	350	33	323
1835	360	35	384
1836	370	36	384
1837	380	38	384
1838	390	40	323
1839	400	42	307
1840	410	45	307
1841	420	47	307
1842	470	50	523
1843	480	56	523
1844	490	128	224
1845	480	156	224
1846	480	356	224
1847	480	329	224
1848	459	189	224
1849	418	160	224
1850	418	132	240
1851	418	70	240
1852	418	376	277
1853	418	436	277
1854	643	347	457
1855	487	402	262
1856	1 031	472	372
1857	834	385	372
1858	1 065	411	372
1859	1 251	384	262
1860	1 689	298	262
1861	1 354	364	-
1862	1 246	401	-

	<u>Tab 20</u> Statligt finan- sierade hamnar, broar, farleder, kanaler (utan slussar) m m	<u>Tab 21</u> Strömrrens- ning o flottleds- utbyggnad	<u>Tab 22</u> Lokalt finansierad byggn o an- läggn-verks	<u>Tab 23</u> Summa infrastrukturell byggn- o anläggn- verksamhet
1834		96	324	1 125
1835		98	497	1 373
1836		99	455	1 346
1837		101	430	1 334
1838		101	393	1 248
1839		105	506	1 740
1840		57	482	1 373
1841		57	371	1 201
1842		59	529	2 081
1843		111	371	1 541
1844		117	492	1 451
1845		78	533	1 471
1846		87	678	1 825
1847		78	1 258	2 369
1848		84	990	1 945
1849		85	813	1 701
1850		111	1 164	2 066
1851		111	1 251	2 090
1852		188	1 231	2 490
1853		114	1 081	2 325
1854	84	66	1 221	2 818
1855	123	124	923	2 321
1856	81	167	612	2 735
1857	44	96	728	2 460
1858	81	100	838	2 867
1859	182	71	674	2 824
1860	128	93	547	3 017
1861	98	84	1 063	2 961
1862	89	70	1 191	2 997

FASTA PRISER (1848/50 års priser)

	<u>Tab 24</u> Offentliga bygg- nader (statligt finansierade)	<u>Tab 25</u> Vägar	<u>Tab 26</u> Kanaler (med slussar)
1834	398	38	344
1835	409	40	409
1836	420	41	409
1837	432	43	409
1838	443	45	344
1839	444	47	320
1840	461	50	320
1841	457	52	319
1842	505	54	534
1843	516	60	534
1844	538	139	233
1845	533	170	238
1846	539	375	238
1847	516	339	231
1848	468	191	229
1849	418	160	224
1850	414	132	240
1851	414	70	240
1852	414	376	274
1853	402	415	269
1854	564	316	415
1855	366	316	195
1856	701	330	258
1857	496	255	240
1858	766	300	273
1859	913	284	195
1860	1 206	216	187
1861	981	258	-
1862	937	276	-

Tab 27	Tab 28	Tab 29	Tab 30
Statligt finansierade hamnar, broar, farleder, kanaler (utan slussar) m m	Strömrrensning o flottleder	Lokalt finansierad byggn o anläggning-verks	Summa* infrastruktur-rell byggn- o anläggning-verks
1834	102	368	1 249
1835	104	565	1 526
1836	106	517	1 494
1837	108	489	1 480
1838	108	562	1 502
1839	109	562	1 483
1840	59	542	1 431
1841	59	403	1 290
1842	60	569	1 721
1843	114	399	1 622
1844	122	541	1 574
1845	83	592	1 616
1846	92	762	2 007
1847	80	1 353	2 520
1848	85	1 010	1 983
1849	85	814	1 701
1850	111	1 153	2 050
1851	111	1 238	2 073
1852	186	1 219	2 469
1853	110	1 039	2 235
1854	76	1 071	2 509
1855	92	694	1 767
1856	56	416	1 881
1857	29	434	1 522
1858	59	603	2 114
1859	136	492	2 095
1860	92	391	2 188
1861	68	770	2 160
1862	62	855	2 237

* Delsummorna är här presenterade som utjämnade tal, 1000-tals kronor. Summan är beräknad på icke-utjämnade tal och sedan i sin tur utjämnad till närmaste 1000-tals kronor.

Infrastrukturell byggnads- och anläggningsverksamhet 1800-1834 (1000 kr)

	Tab 31	Tab 32
	Infrastrukturell byggnads- o an-läggning-verks, löpande priser	Infrastrukturell byggnads- o an-läggning-verks (1848/50 års priser)
1800	300	1 000
1801	310	1 000
1802	310	1 000
1803	340	1 000
1804	350	1 000
1805	360	1 000
1806	390	1 000
1807	390	1 000
1808	0	0
1809	0	0
1810	868	1 523
1811	868	1 315
1812	868	1 127
1813	868	1 099
1814	868	1 059
1815	1 098	1 339
1816	1 566	1 843
1817	1 556	1 853
1818	1 088	1 280
1819	1 355	1 694
1820	1 584	2 057
1821	1 364	1 664
1822	1 621	2 001
1823	1 329	1 621
1824	1 855	2 262
1825	1 668	1 874
1826	1 320	1 571
1827	1 302	1 532
1828	1 566	1 843
1829	1 254	1 567
1830	970	1 141
1831	1 598	1 816
1832	1 607	1 891
1833	718	825

<u>Tab 33</u>		<u>Tab 33</u>		<u>Tab 34</u>		<u>Tab 34</u>	
Rep o un- derhåll (vägunder- håll)				Rep o un- derhåll 1848/50 års priser			
1800	1 500			1800	5 172		
1801	1 395	1831	3 629	1801	4 650	1831	4 219
1802	1 395	1832	3 677	1802	4 650	1832	4 275
1803	1 530	1833	3 725	1803	4 935	1833	4 331
1804	1 575	1834	3 773	1804	4 921	1834	4 337
1805	1 620	1835	3 826	1805	4 909	1835	4 398
1806	1 755	1836	3 880	1806	4 875	1836	4 409
1807	1 755	1837	3 938	1807	4 875	1837	4 425
1808	2 070	1838	3 997	1808	5 048	1838	4 491
1809	2 537	1839	4 061	1809	5 397	1839	4 563
1810	2 590	1840	4 125	1810	4 625	1840	4 635
1811	2 638	1841	4 194	1811	4 254	1841	4 660
1812	2 691	1842	4 269	1812	3 636	1842	4 590
1813	2 739	1843	4 343	1813	3 604	1843	4 620
1814	2 787	1844	4 423	1814	3 573	1844	4 807
1815	2 835	1845	4 503	1815	3 682	1845	4 895
1816	2 888	1846	4 589	1816	3 694	1846	4 830
1817	2 936	1847	4 674	1817	3 716	1847	4 819
1818	2 984	1848	4 764	1818	3 777	1848	4 812
1819	3 038	1849	4 860	1819	3 894	1849	4 860
1820	3 086	1850	4 962	1820	4 114	1850	4 962
1821	3 134	1851	5 068	1821	4 017	1851	5 068
1822	3 181	1852	5 180	1822	4 026	1852	5 180
1823	3 235	1853	5 298	1823	4 147	1853	5 046
1824	3 283	1854	5 420	1824	4 103	1854	4 927
1825	3 331	1855	5 548	1825	4 013	1855	4 369
1826	3 379	1856	5 681	1826	3 883	1856	3 973
1827	3 432	1857	5 809	1827	4 085	1857	3 847
1828	3 480	1858	5 932	1828	4 243	1858	4 330
1829	3 528	1859	6 054	1829	4 200	1859	4 484
1830	3 576	1860	6 177	1830	4 158	1860	4 476
		1861	6 300			1861	4 468
		1862	6 300			1862	4 345

INDUSTRIELL BYGGNADS- OCH ANLÄGGNINGSVERKSAMHET 1800-1862

Skattningen av byggnads- och anläggningsverksamheten inom industriella verksamheter utgick från taxeringsmaterialets indelning i "Bruk och Bergverk", "Manufakturer, Verk och Inrättningar" - ibland kallade "Fabriker och Manufakturinrättningar" - samt "Mjöl- och Sågkvarnar"- ibland kallade "Qvarnar och Sågar".

Bruk och Bergverk

Taxeringarna av egendom av ovanstående slag var inte föremål för politisk kamp i samma utsträckning som taxeringarna av lantegendom. Det hindrar inte att även "BRUK OCH BERGVERK" drog fördel av vissa av de allmänna lättnader i taxering som genomfördes under första delen av 1800-talet. Till vilken grad detta skedde kan inte exakt uppskattas. En nedgång i taxeringsvärden mellan 1823 och 1824 indikerar emellertid att Bruk och Bergverk drog fördel av den möjlighet till nedsättning som påbjöds vid 1823 års riksdag. 1824 års taxeringsvärde höjs därför med 10%. Även de följande årens värden höjs med samma procentsats, eftersom tendensen till undervärdering tycks ha bestått under resten av perioden.

De justerade taxeringsvärdena för Bruk och Bergverk jämfördes med den undersökning som gjordes av 1863 års finanskommitté för år 1859. Uppgifterna hade inhämtats av bergmästare och vidarebefordrats till Commerce-Collegium. (1) Det totala värdet av anläggningarna var, enligt denna undersökning, drygt 53 miljoner. Den beräknade värdeökningen 1834 till 1859 var drygt 15 miljoner. Båda uppgifterna kunde, enligt finanskommittén, ökas med 15% utan att det verkliga förhållandet överskreds. Enligt de justerade taxeringsvärdena var Bruk och Bergverks värde 1859 närmare 58 miljoner kr och ökningen 1834 till 1859 drygt 18 miljoner. Finanskommitténs uppgifter ger m a o visst stöd för en användning av de justerade taxeringsvärdena vid skattningen av byggnads- och anläggningsverksamheten inom Bruk och Bergverk. (tab 35)

Den årliga skillnaden i taxeringsvärde ger nettovärdet av maskininvesteringar plus byggnads- och anläggningsverksamhet. För erhållande av byggnads- och anläggningsverksamhetens bruttovärde, måste maskininvesteringarna subtraheras och sådan byggnads- och anläggningsverksamhet som var ersättning för förslitet kapital - även värdet av produktionsenheter som försvunnit ur produktionen - adderas.

Någon möjlighet att mäta maskininvesteringar respektive ersättning för förslitet byggnads- och anläggningskapital föreligger ej. Här kvittas helt enkelt de två verksamheterna mot varandra.

Till den årliga skillnaden i justerat taxeringsvärde av Bruk och Bergverk återstår då endast att tillägga reparation och underhåll,

varefter värden som antas approximera bruttovärdet av den årliga byggnads- och anläggningsverksamheten inom denna bransch erhålles. Reparation och underhåll beräknades dock på de industriella verksamheterna sammanlagt, på så sätt att ÖJ:s uppgift i löpande priser för år 1861 accepterades som omräkningsbas,(2) varefter värdena för perioden innan beräknades med den sammanlagda kapitalstocken som omräkningsfaktor.

Den relativt höga samvariationen mellan taxeringsvärden - med ett års "lead" - och produktionsvärden i löpande priser,(3) gjorde följande efterföljande års taxeringsvärde (t+1) användes som approximation av kapitalstocken.

Samvariationen antydde även att produktionens prisnivå på något sätt spelade in på taxeringsvärdena - att inte enbart återanskaffningsvärde bestämde taxeringen, utan att även räntabilitetsförväntningar på kort sikt fanns med i värderingen. Det löpande värdet av Bruk och Bergverks kapitalstock - det justerade taxeringsvärdet alltså - deflaterades därför med priset på en produkt, som var såväl insatsvara som resultat av verksamheten - spik.(4) Den deflaterade serien återfinnes i tab 36. Deflatorn återfinnes i tab 37.

Den årliga skillnaden i justerat och deflaterat taxeringsvärde av Bruk och Bergverk antas alltså approximera bruttovolymvärdet av den årliga byggnads- och anläggningsverksamheten inom denna bransch.

För de år, för vilka taxeringsvärden saknas, skattades kapitalstocken med produktionsvolymen.(5) Justerade taxeringsvärden 1812/13/14 samt 1858/59/60 användes som omräkningsbaser.

De korta fluktuationerna i den resulterande serien blev orimligt stora. De ofta förekommande negativa värdena skulle i och för sig kunna förklaras av att produktionsenheter i dåliga tider helt enkelt fick stå stilla, utan att drivas, och att de då ej taxerades. Men ett ianspråktagande av anläggningen på nytt innebar ju då inte reell byggnation. En omkonstruktion vidtogs därför. Serien utjämnades med 3-års vägda löpande medeltal, varefter kvarvarande negativa värden helt enkelt sattes lika med 0. Borttagandet av de negativa värdena komparerades med motsvarande beskärning av i tiden närliggande positiva toppar. (tab 38) Löpande värden erhöles när de utjämnade volymvärdena multiplicerades med deflatorn. (tab 39)

De år som "försvann" i början av serien vid löpande medeltalsberäkningen, skattades med produktionssiffrorna som omräkningsfaktor.

Övriga industriella verksamheter

Även beträffande "MANUFAKTURER, VERK OCH INRÄTTNINGAR" samt "QVARNAR OCH SÅGAR" användes taxeringsvärdena vid skattningen av byggnads- och anläggningsverksamheten - och även beträffande dessa taxeringsvärden fanns en tydlig nedgång från 1823 till

1824, vilket indikerar att den 1823 erbjudna möjligheten att sänka taxeringsvärdena med 10% utnyttjats.

Här (tab 40 och 41) har därför taxeringsvärdena höjts med 10% för o m 1824. Med tanke på tidsutdräkten i taxeringsprocessen försköts värdena ett år bakåt i tiden.

Serien avseende Manufakturer, Verk och Inrättningar gav, mellan 1834 och 1859, en ökning i justerat taxeringsvärde, som låg nära den ökning som redovisats av 1863 års finanskommitte, på grundval av material från Commerce-Collegium.(6) Även det av Finanskommittén redovisade anläggningsvärdet 1859 låg nära det justerade taxeringsvärdet för samma år. (C:a 37 miljoner kr respektive c:a 38 miljoner kronor)

Commerce-Collegii uppgifter gällde "Fabriks- och Manufaktur-industrier" och täckte inte helt samma företagspopulation som taxeringarna. Dessutom menade Finanskommittén att anläggningsvärdet i den egna undersökningen med omkring 6 miljoner kr underskattade det reella anläggningsvärdet.(7) Bl a är inte tegelbruk med i Commerce-Collegii uppgifter - och inte alla textilfabriker.

Samstämmigheten ovan innebär i så fall att även de justerade taxeringsvärdena underskattar anläggningsvärdena. Men eftersom byggnads- och anläggningsvärdena ska räknas fram som årliga skillnader av taxeringsvärden, torde det här problemet inte vara alltför allvarligt. Speciellt som de icke-upptagna anläggningarna tycks ha spritts relativt väl över perioden - av de sex millionerna hänförde sig c:a 3,3 till anläggningar gjorda efter 1834. C:a 2,5 miljoner hänförde sig till anläggningar gjorda före 1834.(8)

Här användes m a o taxeringsvärdena för Manufakturer, Verk och Inrättningar - eller rättare, de årliga skillnaderna därav - till skattning av byggnads- och anläggningsverksamheten inom denna industriella verksamhet.

För Qvarnar och Sågar fanns till jämförelse endast Finanskommitténs, från landshövdingarna insamlade, uppgifter. Enligt dessa var värdet av Sågverken år 1858 drygt 12 miljoner kr, vilket ska jämföras med det justerade taxeringsvärdet, som även innefattar mjölkvarnar, på c:a 25 miljoner kr år 1858.(9) Mjölkvarnarnas värde var alltså ungefär detsamma som sågverkens, vilket låter rimligt. I de 25 miljonerna ingår taxering av viss flottledsanläggning, som inte fanns med i landshövdingarnas värdering. I så fall måste viss dubbelräkning gentemot flottledsanläggningen accepteras.

Även vad gäller Mjöl- och Sågkvarnar förmodas problemen minskas av att byggnads- och anläggningsverksamheten ska räknas fram som årliga skillnader av stocken.

Summa industriell verksamhet

Eftersom samma deflator användes för såväl Manufakturer, Verk och Inrättningar som för Mjöl och sågkvarnar, slogs respektive serier (tab 40 och 41) samman till en. (tab 42)

Serien justerades dock ytterligare, eftersom följande problem förelåg: Beräknas byggnads- och anläggningsverksamheten som årliga skillnaden av ovanstående justerade taxeringsvärden, erhålles en serie som innehåller såväl maskin- som byggnadsinvesteringar. Dessutom erhålles endast netttotal. Bl a ersättningen av förslitet kapital kommer inte med i beräkningen. Innan den årliga skillnaden beräknas bör m a o maskinstocken dras av från anläggningsvärdena och ersättning för förslitet eller på annat sätt avskrivet byggnadskapital läggas till.

Rimligen ökade maskinernas andel av anläggningsstocken under perioden. Här antas denna andel ha varit 20% år 1812 och 35% år 1860. Den senare uppgiften kan förefalla högt räknad, men enligt finanskommittén var c:a hälften av den anläggning som skett mellan 1834 och 1860 maskinanläggning.(10) Enligt summering av landshövdingarnas uppgifter i "Näringarnas Villkor" var andelen c:a 37% år 1859.(11) Eftersom maskinfattiga verksamheter som tegelbruk, mjölkvarnar m m inte ingick i den förstnämnda uppgiften, valdes 35% maskinanläggning år 1860. Avdraget minskades sedan successivt. (20% år 1812)

När avdraget för maskiner gjorts, adderades 7% av anläggningsstocken. Dessa 7% antogs approximera ersättningen för förslitet byggnadskapital.

I tab 42 återfinnes alltså de justerade taxeringsvärdena av Manufakturer, Verk och Inrättningar summerade med de justerade taxeringsvärdena av Mjöl- och Sågkvarnar. Summorna är dessutom ytterligare justerade till enbart byggnadsanläggningsdito samt deflaterade med ett byggkostnadsindex. (100 dagsverken, 120 sågade bräder/ i Kristianstad samt Sthlms län/, 1000 tegel/ i Hallands län/ samt 10 stockar /i Sthlm och Gbg) (tab 43)(12)

Som årlig skillnad av den deflaterade serien beräknades sedan volymvärdet av byggnads- och anläggningsverksamheten inom Manufakturer, Verk och Inrättningar samt Mjöl och Sågkvarnar. (tab 44) Här, liksom vad gällde Bruk och Bergverk, uppträdde negativa värden. Samma utjämnings teknik användes här som där och av samma skäl.

Löpande värden erhöles genom att volymvärdena multiplicerades med deflatorn. (tab 45)

För de få år taxeringsvärden ej kunde erhållas, i början och slutet av perioden och för de år som "försvann" vid löpande medeltalsberäkning, skattades byggnaders och anläggningars volymvärden med hjälp av produktionsvolymernas årliga skillnad,(13) varefter byggnads- och anläggningsverksamheten/år kunde beräknas.

Byggnads- och anläggningsverksamheten inom Qvarnar och Sågar samt Manufakturer, Verk och Inrättningar slogs sedan samman med den inom Bruk och Bergverk. Till de resulterande årliga summorna lades sedan de skattningarna av reparation och underhåll så att bruttotal kunde erhållas. (tab 48 och 49)

Reparation och underhåll

För erhållande av bruttovärden skattades reparation och underhåll med hjälp av det sammanlagda justerade taxeringsvärdet - kapitalstocken - av de tre industriella verksamheterna. (tab 46 och 47) OJ:s uppgift i löpande värde för år 1861 accepterades som omräkningsbas, varefter de löpande värdena för perioden innan beräknades med det löpande värdet för den sammanlagda kapitalstocken som omräkningsfaktor. För de få år justerade taxeringsvärden ej förelåg, användes i stället de summerade produktionsciffrornas årliga skillnad som omräkningsfaktor.

Reparation och underhåll deflaterades med samma deflator som "ofentliga byggnader" m fl.

INDUSTRIELL BYGGNADS- OCH ANLÄGGNINGSVERKSAMHET, NOTER

1. "Finanskommittén", sid 32 och 33.
2. Johansson, O., tab 31.
3. Schön, L., "Produktionen i gruv- och metallindustri 1800-1871", Rapport från Strukturprojektet jan 1981, Stencil, tab 4.
4. Jörberg, sid 707.
5. Schön, 1981
6. "Finanskommittén", sid 39.
7. O.a.a, sid 38 och 39.
8. O.a.a, sid 46.
9. O.a.a, tab VIII.
10. O.a.a, sid 39.
11. Efter opublicerade excerpter utförda av L. Schön, Ek. hist. inst., Lund.
12. Jörberg.
13. Se Schön, L., opublicerade arbetstabeller.

Industriell byggnads- och anläggningsverksamhet (1000 kr)

	<u>Tab 35</u>	<u>Tab 36</u>	<u>Tab 37</u>
	Bruk o berg- verk. Juste- rade tax-vär- den	Deflaterade, justerade tax-värden	Deflator, bruk och bergverk
1800		25 405	0,47
1801		28 098	0,43
1802		30 898	0,45
1803		29 345	0,56
1804		29 397	0,56
1805		30 277	0,47
1806		28 947	0,47
1807		27 555	0,41
1808		27 513	0,36
1809		25 973	0,43
1810		22 845	0,43
1811		21 711	0,43
1812	12 126	25 800	0,43
1813	11 160	23 745	0,43
1814	11 061	17 169	0,65
1815	22 632	31 876	0,71
1816	26 840	30 157	0,89
1817	30 504	34 274	0,89
1818	30 755	33 070	0,93
1819	33 842	36 389	0,93
1820	39 795	42 790	0,93
1821	37 436	42 063	0,89
1822	32 663	36 700	0,89
1823	30 678	34 470	0,89
1824	33 405	37 534	0,89
1825	37 802	35 002	1,08
1826	36 124	33 448	1,08
1827	39 605	36 671	1,08
1828	41 566	38 487	1,08
1829	41 742	38 650	1,08
1830	38 694	35 828	1,08

Forts.

	<u>Tab 35</u>	<u>Tab 36</u>	<u>Tab 37</u>
1831	37 712	34 919	1,08
1832	38 634	35 772	1,08
1833	38 906	36 024	1,08
1834	38 213	35 382	1,08
1835	42 254	39 124	1,08
1836	52 165	48 301	1,08
1837	45 973	42 568	1,08
1838	48 938	45 313	1,08
1839	52 422	48 539	1,08
1840	49 914	49 518	1,08
1841	51 573	47 753	1,08
1842	46 442	43 002	1,08
1843	41 182	40 375	1,02
1844	39 778	38 998	1,02
1845	46 274	46 274	1
1846	48 237	48 237	1
1847	47 995	47 995	1
1848	46 803	46 803	1
1849	48 384	48 384	1
1850	51 171	51 171	1
1851	48 675	48 675	1
1852	45 628	45 628	1
1853	47 420	47 420	1
1854	47 453	47 453	1
1855	58 336	52 086	1,12
1856	67 515	55 798	1,21
1857	67 823	53 828	1,26
1858	57 508	50 892	1,13
1859	56 557	49 180	1,15
1860	63 009	54 790	1,15
1861		55 547	1,15
1862		55 259	1,08

Tab 38

Byggn o anl-
verks inom
bruk o berg-
verk. Volym

Tab 38		Tab 38	
1800	1 351		
1801	934	1831	0
1802	1 479	1832	263
1803	0	1833	179
1804	0	1834	678
1805	121	1835	1 462
1806	0	1836	2 091
1807	0	1837	114
1808	0	1838	746
1809	0	1839	1 777
1810	0	1840	855
1811	0	1841	353
1812	247	1842	0
1813	0	1843	0
1814	0	1844	474
1815	556	1845	939
1816	2 847	1846	740
1817	327	1847	72
1818	1 257	1848	261
1819	1 538	1849	876
1820	1 158	1850	165
1821	0	1851	0
1822	0	1852	0
1823	0	1853	143
1824	342	1854	832
1825	0	1855	2 253
1826	0	1856	1 522
1827	871	1857	0
1828	158	1858	0
1829	0	1859	0
1830	0	1860	1 989
		1861	1 670
		1862	0

Tab 39

Byggn o anl-
verks inom
bruk o berg-
verk. Löpande
värde

Tab 39		Tab 39	
1800	635		
1801	401	1831	0
1802	666	1832	284
1803	0	1833	193
1804	0	1834	732
1805	57	1835	1 579
1806	0	1836	2 258
1807	0	1837	123
1808	0	1838	806
1809	0	1839	1 919
1810	0	1840	923
1811	0	1841	381
1812	106	1842	0
1813	0	1843	0
1814	0	1844	483
1815	395	1845	939
1816	2 534	1846	740
1817	291	1847	72
1818	1 169	1848	261
1819	1 430	1849	876
1820	1 077	1850	165
1821	0	1851	0
1822	0	1852	0
1823	0	1853	143
1824	304	1854	832
1825	0	1855	2 523
1826	0	1856	1 842
1827	940	1857	0
1828	171	1858	0
1829	0	1859	0
1830	0	1860	2 287
		1861	1 921
		1862	0

Tab 40

Justerade tax-
värden för fab-
riker o manufak-
turer, verk o
inrättningar

Tab 40		Tab 41		Tab 42	
1812	7 383	12 361	21 952		
1813	7 285	11 303	20 066		
1814	6 612	11 516	18 785		
1815	10 419	10 785	21 859		
1816	10 797	10 631	21 919		
1817	11 757	11 007	22 907		
1818	11 532	12 527	23 624		
1819	11 532	12 629	25 205		
1820	11 147	12 560	25 694		
1821	11 379	12 414	23 906		
1822	11 384	12 516	24 309		
1823	10 606	13 034	23 751		
1824	10 838	13 090	23 729		
1825	11 515	13 363	22 733		
1826	11 723	13 656	24 569		
1827	12 008	13 683	24 579		
1828	12 086	13 883	24 516		
1829	11 952	13 997	22 882		
1830	11 533	13 685	23 808		
1831	11 510	14 424	23 334		
1832	11 858	14 368	24 430		
1833	11 846	14 446	23 606		
1834	12 328	14 509	23 820		
1835	13 444	14 537	24 836		
1836	14 747	14 882	25 939		
1837	13 613	15 197	25 222		
1838	14 205	15 330	25 857		
1839	14 866	15 254	25 424		
1840	14 469	15 317	25 425		

Forts.	<u>Tab 40</u>	<u>Tab 41</u>	<u>Tab 42</u>
1841	14 714	15 462	24 917
1842	14 686	15 800	24 553
1843	13 931	15 843	23 978
1844	14 033	15 962	24 688
1845	15 493	16 459	26 211
1846	16 074	16 894	27 347
1847	15 995	16 922	26 131
1848	15 627	16 837	24 103
1849	17 299	17 312	25 182
1850	18 854	17 710	26 400
1851	19 928	18 250	27 099
1852	19 994	18 818	27 549
1853	21 726	19 666	28 534
1854	24 363	20 706	27 919
1855	31 224	23 030	28 808
1856	36 130	24 182	28 973
1857	36 920	24 855	25 574
1858	34 184	25 956	30 091
1859	37 775	29 926	34 369
1860	41 910	30 545	35 995

	<u>Tab 43</u> Deflator	<u>Tab 44</u> Byggn- o anl- verks, volym	<u>Tab 45</u> Byggn- o anl- verks, löpande värden	<u>Tab 46</u> Rep o under- håll, löpan- de priser
1800	0,30	2 170	651	337
1801	0,31	1 087	337	679
1802	0,31	658	204	230
1803	0,34	0	0	140
1804	0,35	1 445	506	678
1805	0,36	889	320	40
1806	0,39	0	0	0
1807	0,39	0	0	0
1808	0,46	70	32	100
1809	0,50	2 822	411	98
1810	0,57	375	214	263
1811	0,66	458	302	251
1812	0,77	843	649	592
1813	0,79	3 233	2 554	560
1814	0,82	0	0	480
1815	0,82	1 184	971	704
1816	0,85	499	424	704
1817	0,84	405	340	768
1818	0,85	1 089	926	768
1819	0,80	923	932	800
1820	0,77	257	198	848
1821	0,82	0	0	864
1822	0,81	0	0	784
1823	0,82	0	0	768
1824	0,82	0	0	816
1825	0,89	59	53	832
1826	0,84	291	244	784
1827	0,85	545	463	848
1828	0,85	0	0	864
1829	0,91	0	0	896
1830	0,85	0	0	816

Forts.	Tab 43	Tab 44	Tab 45	Tab 46
1831	0,88	305	268	816
1832	0,85	186	158	816
1833	0,87	0	0	832
1834	0,88	207	182	800
1835	0,88	611	538	896
1836	0,88	739	650	1 040
1837	0,88	363	319	960
1838	0,88	40	35	992
1839	0,90	0	0	1 072
1840	0,89	0	0	1 072
1841	0,92	0	0	1 072
1842	0,93	0	0	992
1843	0,93	0	0	960
1844	0,91	520	473	928
1845	0,90	526	473	1 040
1846	0,89	252	224	1 072
1847	0,93	0	0	1 104
1848	0,98	0	0	1 104
1849	1	0	0	1 168
1850	1,01	342	345	1 248
1851	1,01	120	121	1 232
1852	1,04	561	583	1 344
1853	1,14	302	344	1 616
1854	1,33	115	153	1 600
1855	1,47	143	167	1 904
1856	1,68	0	0	2 288
1857	1,39	0	0	1 776
1858	1,37	1 872	2 565	1 776
1859	1,40	2 630	3 682	1 856
1860	1,38	1 629	2 249	1 936
1861	1,33	0	0	2 000
1862	1,34	0	0	1 462

	Tab 47 Rep o under- håll, fasta priser	Tab 48 Summa brutto- volym, indust- riell byggn- o anl-verks	Tab 49 Summa industriell byggn- o anl- verks, löpande priser, brutto
1800	1 090	4 611	1 623
1801	2 190	4 211	1 417
1802	742	2 879	1 100
1803	412	412	140
1804	1 937	3 382	1 184
1805	111	1 121	417
1806	0	0	0
1807	0	0	0
1808	217	287	132
1809	196	1 018	509
1810	461	836	477
1811	380	969	553
1812	768	1 858	1 347
1813	708	3 941	3 114
1814	585	585	480
1815	858	2 598	2 070
1816	828	4 174	3 662
1817	914	1 646	1 399
1818	903	3 249	2 863
1819	1 000	3 461	3 162
1820	1 101	2 516	2 123
1821	1 053	1 053	864
1822	967	967	784
1823	936	936	768
1824	995	1 337	1 120
1825	934	993	885
1826	933	1 224	1 028
1827	997	2 413	2 251
1828	1 016	1 174	1 035
1829	984	984	896
1830	960	960	816

Forts.

	<u>Tab 47</u>	<u>Tab 48</u>	<u>Tab 49</u>
1831	927	1 232	1 121
1832	960	1 409	1 286
1833	956	1 135	1 025
1834	909	1 794	1 714
1835	1 018	3 091	3 013
1836	1 181	4 011	3 948
1837	1 091	1 568	1 402
1838	1 127	1 913	1 833
1839	1 191	2 968	2 991
1840	1 204	2 059	1 995
1841	1 165	1 518	1 453
1842	1 066	1 066	992
1843	1 032	1 032	960
1844	1 019	2 013	1 884
1845	1 155	2 620	2 452
1846	1 204	2 196	2 036
1847	1 187	1 259	1 176
1848	1 126	1 387	1 365
1849	1 168	2 044	2 044
1850	1 235	1 742	1 758
1851	1 219	1 048	1 353
1852	1 292	1 014	1 927
1853	1 417	1 862	2 103
1854	1 203	2 150	2 585
1855	1 295	3 691	4 594
1856	1 361	2 883	4 130
1857	1 277	1 277	1 776
1858	1 296	3 168	4 341
1859	1 325	3 955	7 987
1860	1 402	5 020	6 472
1861	1 503	3 173	3 921
1862	1 099	1 099	1 462

SUMMA BYGGNADS- OCH ANLÄGGNINGSVERKSAMHET

Samtlig byggnads- och anläggningsverksamhet 1800-1862, plus reparation och underhåll summerades och presenteras i tab 50. I summan finns även den före 1862 tämligen ringa järnvägsanläggningen inräknad.(1)

Deflaterade värden återfinnes i tab 52. Som deflator användes en sammanvägning av delseriernas deflatorer (tab 51). För den tyngsta posten, lantbrukets byggnads- och anläggningsverksamhet, hade, som nämnts, prisvikterna ändrats 1826/28 och 1848/50. Den deflaterade serien presenteras i 1848/50 års prisnivå.

Byggnads- och anläggningsverksamhetens förädlingsandel lät sig inte beräkna med någon större precision. Här antogs en förädlingsandel av 80% gälla under hela perioden.

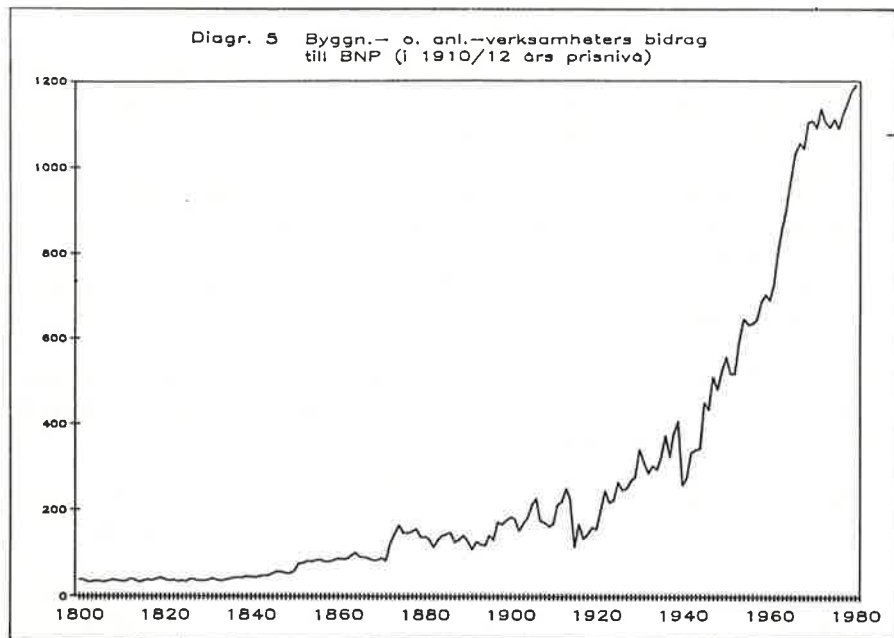
Avslutningsvis länkades de skattade förädlingsvärdena för perioden 1800-1862 till motsvarande för perioden 1862-1980. (tab 54 och 55)-(diagr 5 och 6)

Serien 1800-1862 länkades till Krantz-Nilssons serie, avseende motsvarande aggregat för perioden efter 1861.(2) Kra-Ni:s serie justerades dock först, med hänsyn till nyare resultat avseende järnvägsbyggandet.(3) Sedan publiceringen av Kra-Ni:s serie har även vissa korrekationer gjorts, avseende 1950- och 1960-talet, i enlighet med SCB:s senare nationalräkenskapsstatistik.(4)

För deflatering användes den sammanvägda deflatoren (tab 51) länkad till Kra-Ni:s deflator, i sin tur länkad till SCB:s byggprisindex för perioden efter 1970.(5)

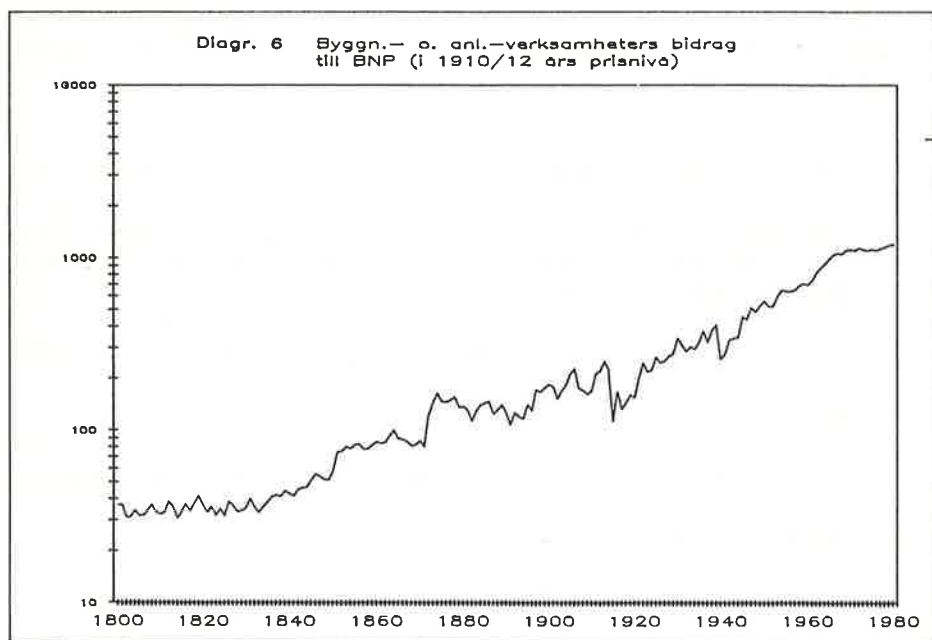
SUMMA BYGGNADS- OCH ANLÄGGNINGSVERKSAMHET, NOTER

1. Nicander E., "Järnvägsinvesteringar i Sverige 1849-1914", Lund 1980. Nicanders löpande serie deflaterades med 10 dagslöner, 1000 kg tackjärn och 1000 tegel.
2. Krantz-Nilsson, "Swedish National Product 1861-1970", Lund 1975.
3. Nicander, 1980.
4. Krantz, O., opublicerade arbetstabeller, Ek. hist. inst. Lund.
5. Byggstatistisk årsbok, SCB, 1985.

(mkr)

Källa: Tab 55.

(mkr) log.skala

Källa: Tab 55.

(mkr)

	Tab 50 Samtlig byggn- o anlägg.n.verks. 1800-1862, löpande priser, brutto	Tab 51 Sammanvägd deflator	Tab 52 Samtlig byggn- o anlägg.n.verks., bruttovolym 1800-1862	Tab 53 Reparation och under- håll
1800	8,3	0,32	25,8	2,8
1801	8,3	0,32	25,8	3,0
1802	7,0	0,32	21,7	2,6
1803	6,8	0,31	22,0	2,8
1804	7,7	0,33	24,1	3,4
1805	7,8	0,35	22,3	2,9
1806	8,0	0,36	22,3	3,1
1807	8,6	0,36	24,0	3,1
1808	11,4	0,44	25,9	3,7
1809	11,4	0,49	23,3	4,4
1810	12,9	0,57	22,7	4,8
1811	14,7	0,63	23,4	5,3
1812	20,2	0,75	27,0	6,1
1813	20,7	0,82	25,2	7,1
1814	17,4	0,81	21,4	7,0
1815	18,5	0,79	23,4	7,4
1816	21,9	0,84	26,1	7,5
1817	19,7	0,83	23,7	7,6
1818	21,9	0,83	26,4	7,7
1819	23,8	0,82	29,0	7,7
1820	20,7	0,80	25,8	7,9
1821	18,8	0,82	22,9	8,1
1822	19,9	0,79	25,2	8,0
1823	17,9	0,80	22,4	8,1
1824	20,3	0,83	24,5	8,4
1825	19,3	0,87	22,1	8,8
1826	22,3	0,83	26,9	8,5
1827	21,6	0,85	25,5	8,8
1828	20,2	0,86	23,5	8,8
1829	20,6	0,86	23,9	9,2
1830	20,7	0,84	24,7	9,0

Forts.

	<u>Tab 50</u>	<u>Tab 51</u>	<u>Tab 52</u>	<u>Tab 53</u>
1831	24,1	0,86	28,0	9,3
1832	21,9	0,88	24,9	9,4
1833	20,6	0,89	23,1	9,6
1834	22,7	0,90	25,2	9,7
1835	24,9	0,93	26,8	9,9
1836	26,7	0,93	28,8	10,2
1837	26,7	0,91	29,4	10,2
1838	26,4	0,92	28,7	10,4
1839	28,9	0,93	31,1	10,7
1840	27,5	0,92	29,9	10,8
1841	27,2	0,94	28,9	11,1
1842	26,2	0,93	31,7	11,3
1843	29,5	0,95	32,4	11,6
1844	30,8	0,94	32,7	11,6
1845	30,7	0,94	35,8	11,9
1846	36,4	0,94	38,8	12,2
1847	36,2	0,96	37,7	12,7
1848	35,2	0,98	35,9	13,0
1849	36,1	1,01	35,8	13,5
1850	40,6	1,01	40,2	13,8
1851	51,4	0,99	51,9	14,2
1852	52,1	0,99	52,6	14,7
1853	58,1	1,04	55,8	15,6
1854	62,0	1,14	54,4	16,6
1855	79,2	1,38	57,4	18,8
1856	86,6	1,49	58,1	20,0
1857	89,2	1,65	54,1	21,5
1858	75,1	1,38	54,4	19,4
1859	77,9	1,36	57,3	20,9
1860	83,1	1,39	59,8	22,0
1861	81,5	1,40	58,2	22,5
1862	76,9	1,39	55,3	22,0

	<u>Tab 54</u> Byggn- o anl- verksamhetens bidrag till BNP 1800-1980 (lö- pande värden)	<u>Tab 55</u> Byggn- o anl- verksamhetens bidrag till BNP (i 1910/12 års prisnivå)	<u>Tab 54</u>	<u>Tab 55</u>
1800	6,8	36,7		
1801	6,8	36,7	1831	19,9
1802	5,7	30,9	1832	18,1
1803	5,6	31,2	1833	17,0
1804	6,6	34,2	1834	18,7
1805	6,4	31,6	1835	20,6
1806	6,6	31,8	1836	22,1
1807	7,1	34,1	1837	22,1
1808	9,4	36,8	1838	21,8
1809	9,5	33,2	1839	23,9
1810	10,7	32,2	1840	22,7
1811	12,2	33,2	1841	22,4
1812	16,7	38,3	1842	24,3
1813	17,1	35,8	1843	25,4
1814	14,3	30,5	1844	25,4
1815	15,3	33,3	1845	27,8
1816	18,1	37,1	1846	30,1
1817	16,2	33,7	1847	29,9
1818	18,1	37,5	1848	29,1
1819	19,7	41,3	1849	29,9
1820	17,1	36,7	1850	33,5
1821	15,5	33,0	1851	42,5
1822	16,5	35,8	1852	43,1
1823	14,8	31,8	1853	48,0
1824	16,8	34,7	1854	51,2
1825	15,9	31,5	1855	65,4
1826	18,4	38,2	1856	71,5
1827	17,9	36,2	1857	73,7
1828	16,7	33,3	1858	62,0
1829	17,0	34,0	1859	64,3
1830	17,1	35,1	1860	68,6
				39,8
				35,3
				32,9
				35,8
				38,1
				40,9
				41,8
				40,7
				44,2
				42,4
				41,0
				45,0
				46,1
				46,4
				50,9
				55,1
				53,6
				51,1
				50,8
				57,1
				73,8
				74,8
				79,3
				77,3
				81,5
				82,6
				76,8
				77,3
				81,4
				84,9

Forts.

	<u>Tab 54</u>	<u>Tab 55</u>		<u>Tab 54</u>	<u>Tab 55</u>
1861	67,3	82,7	1896	108,0	128,2
1862	68,0	84,2	1897	146,0	169,7
1863	72,0	91,5	1898	148,0	164,3
1864	76,0	99,1	1899	166,0	174,5
1865	70,0	88,2	1900	166,0	182,1
1866	67,0	87,0	1901	151,0	176,2
1867	64,0	84,9	1902	130,0	149,5
1868	59,0	79,9	1903	149,0	166,9
1869	61,0	81,3	1904	161,0	181,2
1870	65,0	86,1	1905	192,0	209,9
1871	63,0	79,1	1906	213,0	225,3
1872	99,0	120,6	1907	168,0	172,4
1873	134,0	143,2	1908	162,0	167,5
1874	149,0	162,6	1909	156,0	159,4
1875	137,0	144,4	1910	166,0	166,6
1876	143,0	143,9	1911	210,0	210,4
1877	140,0	148,4	1912	219,0	217,7
1878	136,0	154,0	1913	258,0	247,6
1879	114,0	134,3	1914	241,0	222,2
1880	114,0	135,9	1915	139,0	111,3
1881	106,0	129,6	1916	244,0	165,8
1882	90,0	111,4	1917	235,0	130,9
1883	106,0	127,8	1918	359,0	142,6
1884	113,0	138,8	1919	497,0	158,8
1885	115,0	142,4	1920	511,0	152,5
1886	117,0	145,7	1921	583,0	196,6
1887	94,0	122,5	1922	535,0	243,0
1888	104,0	129,6	1923	467,0	215,0
1889	111,0	139,0	1924	522,0	221,2
1890	103,0	125,2	1925	628,0	262,3
1891	85,0	106,1	1926	577,0	242,8
1892	98,0	124,7	1927	585,0	249,0
1893	92,0	117,9	1928	625,0	266,5
1894	85,0	114,7	1929	644,0	274,5
1895	114,0	139,0	1930	795,0	338,1

Forts.

	<u>Tab 54</u>	<u>Tab 55</u>		<u>Tab 54</u>	<u>Tab 55</u>
1931	726,0	308,2	1956	3 914,0	632,7
1932	653,0	282,7	1957	4 212,0	643,4
1933	657,0	301,1	1958	4 553,0	683,5
1934	635,0	290,1	1959	4 697,0	701,0
1935	705,0	321,7	1960	4 888,0	686,9
1936	795,0	371,3	1961	5 359,0	728,6
1937	751,0	320,0	1962	6 246,0	806,0
1938	908,0	378,8	1963	7 007,0	861,8
1939	976,0	405,3	1964	7 707,0	911,5
1940	720,0	255,2	1965	8 622,0	974,6
1941	822,0	273,8	1966	9 598,0	1 032,3
1942	1 069,0	331,7	1967	10 354,0	1 055,0
1943	1 139,0	338,5	1968	10 636,0	1 040,3
1944	1 156,0	341,3	1969	11 804,0	1 103,0
1945	1 537,0	448,3	1970	12 554,0	1 106,4
1946	1 495,0	431,2	1971	13 265,0	1 088,3
1947	1 841,0	508,2	1972	14 350,0	1 134,3
1948	1 812,0	477,9	1973	15 713,0	1 101,6
1949	1 997,0	520,7	1974	17 098,0	1 089,5
1950	2 168,0	554,4	1975	19 237,0	1 110,7
1951	2 473,0	514,1	1976	23 111,0	1 087,0
1952	2 834,0	515,4	1977	24 726,0	1 121,3
1953	3 325,0	592,8	1978	26 661,0	1 147,0
1954	3 623,0	643,7	1979	29 253,0	1 174,9
1955	3 716,0	630,0	1980	32 233,0	1 188,2

Källor, tab 54: Serien 1800-1862 länkades till en delvis opublicerad serie, som erhållits av O. Krantz, Ek. hist. inst., Lund, och som sedan justerats med hänsyn till Nicanders resultat avseende järnvägsbyggandet. (Nicander E, "Järnvägsinvesteringar i Sverige 1849-1914", Lund 1980).

Källor, tab 55: För deflatering användes den sammanvägda deflatorn (tab 51) länkad till Krantz/Nilssons deflator (Krantz/Nilsson, "Swedish National Product 1861-1970", Lund 1975), i sin tur länkad till SCB:s byggprisindex för perioden efter 1970.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

TrycktStatistik

Byggstatistisk årsbok, 1985, Stockholm, SCB.

af Forsell, C., Statistik öfver Sverige, Stockholm 1833.

General-sammandrag öfver årsbevillningen ... (något varierande titlar), Stockholm 1817-1863.

Historisk statistik för Sverige, del 1, Befolkning, SCB Stockholm 1969.

Kapital-konto till riks-hufvudboken 1854-1862, Stockholm 1857-1864.

SOS Allmänna väg- och vattenbyggnader år 1911, Kungl. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, Stockholm 1913.

Statistisk utredning rörande under åren 1828-1905 utförda lantmäteriförrättningar m m af Kungl. Landtmäteristyrelsen verkställd år 1906.
BiSOS O för år 1905 - inledning.

Riksarkivet

Ahlström, G., Infrastruktur och kommunikationer - Sverige under 1700- och 1800-talen, Meddelande från Ekonomisk-historiska institutionen i Lund, nr 40, 1985.

Kungl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1856-1860 samt 1861-1865 för Stockholms stad.

Kungl. Väg- och vattenbyggnadskårens minnesskrift 1851-1901, Stockholm 1904.

Lindahl, Dahlgren, Kock, National Income of Sweden 1861-1930, part two, Stockholm 1937.

Lundh, H., Göta Kanals historia, del I:2, Uppsala 1930, red. S.E. Bring.

Modig, O., Allmänna Väg- och vattenbyggnadsarbeten 1840-1850 samt Anteckningar, Stockholm 1856, 1859, 1865, 1870 och 1873, Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens arkiv.

Register över allmänna arbeten, Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens arkiv.

Statistisk tidskrift, Kongl. Stat. Centralbyrån, Stockholm 1965.

Tablå utvisande de Kanalarbeten, Strömrensningar, Hamnbyggnader, Befästningar och Væganläggningar som i Sverige blifvit verkställda från 1810-1837, Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens arkiv.

Uppgift utvisande den kostnad som af Drätsel Commissionens samt Hamn- och Brobyggnadsfondens tillgångar blifvit använd för allmänna arbeten, såsom quaier, hamnar, broar, bryggor, vägar, brunnar, tullar, reservoarbyggnader, gatulägningsarbeten, fängelse- och slussbyggnader samt muddring m m inom Stockholms stad under nedannämnda tjugofem år, 1963 års finanskommittés arkiv.

Amark, C., Allmänna brandförsäkringsverket 1782-1932, Minnesskrift, Stockholm 1932.

Amark, C., Städernas allmänna brandstodsbolag 1828-1928, Minnesskrift, Stockholm 1928.

Amark, K., Sveriges statsfinanser 1719-1809, Stockholm 1961.

Utredningar

Kommittén för upprättandet av förslag till ny författning angående utjämmandet av allmänna bevillningen ... Stockholm 1859.

Underdånigt betänkande angående Sveriges ekonomiska och finansiella utveckling under åren 1834-1860, Stockholm 1863. (Finanskommittén).

Opublicerat material

Altenberg-Magnusson, Væganläggningar i Sverige 1842-1905, B-uppsats, Ekonomisk-historiska institutionen i Lund 1982.

Johansson, O., Byggnads- och anläggningsverksamheten i Sverige 1866-1955, Stencil, Uppsala 1958.

Opublicerade excerpter och arbetstabeller tillhörande Schön, L. och Krantz, O., Ekonomisk-historiska institutionen i Lund.

Schön, L., Produktionen i gruv- och metallindustri 1800-1871, Rapport från Strukturprojektet, Lund jan 1981, Stencil.

Litteratur

Adamsson, R., Järnavsättning och bruksfinansiering 1800-1860, Meddelande från Ekonomisk-historiska institutionen vid Göteborgs universitet, 1966.

Fahlbäck, P.E., Den svenska nationalförmögenhetens tillväxt, Stockholm 1833.

Gadd, C.J., Järn och potatis - jordbruk, teknik och social omvandling i Skaraborgs län 1750-1860, Göteborg 1983.

Hannerberg, D., Svenskt agrarsamhälle under 1200 år, Stockholm 1971.

Jörberg, L., A History of Prices in Sweden 1732-1914, Lund 1972.

Krantz-Nilsson, Swedish National Product 1861-1970, Lund 1975.

Martinius, S., Agrar kapitalbildning och finansiering 1833-1892, Göteborg 1970.

Nicander, E., Järnvägsinvesteringar i Sverige 1849-1914, Lund 1980.

Schön, L., Jordbrukets omvandling och konsumtionens förändringar 1800-1870, Meddelande från Ekonomisk-historiska institutionen i Lund, nr 41, 1985.

1 Saml, 1 Afd, 2 Band 1834-1835, Statsutskottets utlåtande nr 251.

SKRIFTER UTGIVNA AV EKONOMISK-HISTORISKA FÖRENINGEN

- I. Oscar Bjurling, Väldgästning och frälse. Lund 1952.
- II. Från Fugger till Kreuger. Lund 1957.
- III. Lennart Jörberg, Growth and Fluctuations of Swedish Industry 1869-1912. Lund 1961.
- IV. Oscar Bjurling, Das Steuerbuch König Eriks XIII. Lund 1962.
- V. Gert Tiderius, Lantbruksnämndernas medverkan i jordbrukets strukturrationalisering. Lund 1964.
- VI. Jörn Svensson, Jordbruk och depression 1870-1900. Lund 1965.
- VII. Björn Lárusson, The Old Icelandic Land Registers. Lund 1967.
- VIII. Torun Hedlund-Nyström, Svenska kriser och internationella konjunkturer. Lund 1970.
- IX. Sven Nordengren, Economic and Social Targets for Post-war France. Lund 1971.
- X. Martin Järnek, Studier i hushållens inkomstförhållanden 1925-1964. Lund 1971.
- XI. Carl-Axel Nilsson, Järn och stål i svensk ekonomi 1885-1912. Lund 1972.
- XII. Olle Krantz, Studier i svensk gods-transportutveckling efter 1920. Lund 1972.
- XIII. Carl-Axel Olsson, Om jordbrukssektorns ekonomi med särskild hänsyn till Sverige under det andra världskriget. Lund 1974.
- XIV. Göran Ahlström, Studier i svensk ekonomisk politik och prisutveckling 1776-1802. Lund 1974.
- XV. Bassey Ndoma-Egba, Foreign Investment and Economic Transformation in West Africa 1870-1930 with emphasis on Nigeria. Lund 1974.
- XVI. Rolf Ohlsson, Invandrarna på arbetsmarknaden. Lund 1975.
- XVII. Per Gunnar Edebalk, Arbetslöshetsförsäkringsdebatten. En studie i svensk socialpolitik. Lund 1975.
- XVIII. Gunnar Ekholm, Det svenska jordbruket och folkförsörjningen under andra världskriget. Lund 1976.
- XIX. Neelambar Hatti, American Assistance and the Indian Economy 1951-69/70. Lund 1977.
- XX. Oscar Bjurling, Karl VIII:s jordebok över Färingö. Lund 1977.
- XXI. Rune Bunte, Fiskesamhällen i Sydsverige 1876-1960. Statistisk översikt. Lund 1977.

- XXII. Gert Tiderius, Effekten av den statliga rationaliseringspolitiken. Lund 1977.
- XXIII. Christer Gunnarsson, The Gold Coast Cocoa Industry, 1900-1939. Lund 1978.
- XXIV. Gunnar Persson, Essays on Mobility and Social Reproduction. Lund 1978.
- XXV. Rolf Ohlsson, Ekonomisk strukturförändring och invandring. Lund 1978.
- XXVI. Vidar Svensson, Essays on EEC-African Associations. Lund 1979.
- XXVII. Lennart Schön, Från hantverk till fabriksindustri. Svensk textiltillverkning 1820-1870. Kristianstad 1979.
- XXVIII. Eric Nicander, Järnvägsinvesteringar i Sverige 1849-1914. Lund 1980.
- XXIX. Tommy Bengtsson, Industri under avspärning. Studier i svensk textilproduktion 1935-1950. Lund 1980.
- XXX. Charles Edquist, Approaches to the Study of Social Aspects of Techniques. Lund 1980.
- XXXI. Nicholas Wadie Ababio-Appah. Land Ownership in the Economic Development of Ghana 1945-1975. Lund 1981.
- XXXII. Claes Brundenius, Economic Growth, Basic Needs and Income Distribution in Revolutionary Cuba. Lund 1981.
- XXXIII. Torun Hedlund-Nyström, Svenskt Havsfiske. En bibliografi. Lund 1982.
- XXXIV. Göran Ahlström, Engineers and Industrial Growth. London 1982.
- XXXV. Björn Lårusson, Islands jordebok under förindustriell tid. Lund 1982.
- XXXVI. Lennart Jörberg, Nathan Rosenberg (eds), Technical Change, Employment and Investment. Lund 1982.
- XXXVII. Christer Lundh, Gillesocialismen i England 1912-1923. Inspirationskälla för svensk arbetarrörelse. Lund 1982.
- XXXVIII. Gisli Gunnarsson, Monopoly Trade and Economic Stagnation. Studies in the Foreign Trade of Iceland 1602-1787. Lund 1983.
- XXXIX. Lars Pettersson, Ingenjörutbildning och kapitalbildning 1933-1973. Lund 1983
- XL. Selim Y. Gool, Mining Capitalism and Black Labour in the Early Industrial Period in South Africa - A Critique of the New Historiography. Lund 1983.

- XLI. Anders Nilsson, Studiefinansiering och social rekrytering till högre studier 1920-1976. Lund 1984.
- XLII. Raouf Ressaissi, Settlement Colonization and Transnational Labor Emigrations in the Maghreb. A comparative study of Algeria and Tunisia. Lund 1984.
- XLIII. Wilson do Nascimento Barbosa, Growth and Government Economic Policies in Brazil: A Study of Aggregate Income Developments 1940-1980. Lund 1984.
- XLIV. Mats Johansson, Svensk industri 1930-1950. Produktion, produktivitet, sysselsättning. Lund 1985.
- XLV. Magnús S. Magnússon, Iceland in transition. Labour and socio-economic change before 1940. Lund 1985.
- XLVI. Mauricio Rojas, Renovatio Mundi. Essäer om Marx, marxismen och marxismens kris. Lund 1986.
- XLVII. Rolf Ohlsson, Högre utbildning och demografisk förändring. Lund 1986.
- XLVIII. Olle Krantz, Historiska nationalräkenskaper för Sverige: Transporter och kommunikationer 1800-1910. Lund 1986.
- XLIX. Christer Lundh, Den svenska debatten om industriell demokrati 1919-1924. I. Debatten i Sverige. Lund 1987.
- L. Olle Krantz, Historiska nationalräkenskaper för Sverige: Offentlig verksamhet 1800-1980. Lund 1987.
- LI. Lars Pettersson, Historiska nationalräkenskaper för Sverige: Byggnads- och anläggningsverksamhet 1800-1980. Lund 1987.
- LII. Olle Krantz, Historiska nationalräkenskaper för Sverige: Husligt arbete 1800-1980. Lund 1987.

HNS – Historiska nationalräkenskaper för Sverige

är en serie publikationer från strukturekonomiska forskningsgruppen vid Ekonomisk-historiska institutionen, Lunds universitet. Skrifterna innehåller redogörelser för beräkningar och skattningar av olika delar av de historiska nationalräkenskaperna 1800–1980. Totalserier samt analyser publiceras separat.

- 1 Schön, L., Jordbruk med binärningar
- 2 Schön, L., Industri och hantverk
- 3 Pettersson, L., Byggnads- och anläggningsverksamhet
- 4 Krantz, O., Transporter och kommunikationer
- 5 Krantz, O., Privata tjänster
- 6 Krantz, O., Husligt arbete
- 7 Krantz, O., Offentlig verksamhet
- 8 Schön, L., Utrikeshandel
- 9 Ljungberg, J., Deflatorer för industriproduktionen 1888–1955

